

ETTERRETNINGSTJENESTEN

FOKUS 2023

*Etterretningstjenestens vurdering av
aktuelle sikkerhetsutfordringer*

VITEN OM VERDEN
FOR VERN AV NORGE

Oppdatert utgave 20. februar 2023.
Design, layout og illustrasjon: Etterretningstjenesten

FOTOKREDITERING

Side 9: Rodrigo Abd / AP Photo / NTB
Side 10: Maxim Shemetov / REUTERS / NTB
Side 12: AP Photo / NTB
Side 14: Natalia Kolesnikova / AFP / NTB
Side 16: Yevgeny Yepanchintsev / TASS / Sipa USA / NTB
Side 20a: Viktor Karasev / Alamy Stock Photo / NTB
Side 20b: Russian Defense Ministry / AP / NTB
Side 22: Russian Defense Ministry / AP / NTB
Side 24: Oleg Kharseev / Kommersant / POLARIS / NTB
Side 26: EPA / Vladimir Astapkovich / Host Photo Agency / Pool / NTB
Side 28: Marina Moldavskaja / Kommersant / POLARIS / NTB
Side 30: Genya Savilov / AFP / NTB
Side 39: Shen Hong / Xinhua / NTB
Side 40: Saudi Press Agency / AP / NTB
Side 42: Billy H.C. Kwok / The New York Times / NTB
Side 44: Liu Shiping / Xinhua / Polaris / NTB
Side 46: Sam Yeh / AFP / NTB
Side 48: Wang Jiangbo / Xinhua / NTB
Side 50: Noel Celis / AFP / NTB
Side 52: Jonas Walzberg / dpa / NTB
Side 54: Russian Defence Ministry / TASS / Sipa USA / NTB
Side 59: Matt Rourke / AP Photo / NTB
Side 60: Frederic Lafargue / AFP / NTB
Side 62: EPA / Stringer / NTB
Side 67: Ahmad Al-rubaye / AFP / NTB
Side 68: Atomic Energy Organization of Iran / AP / NTB
Side 69: Korean Central News Agency / Korea News Service / AP / NTB

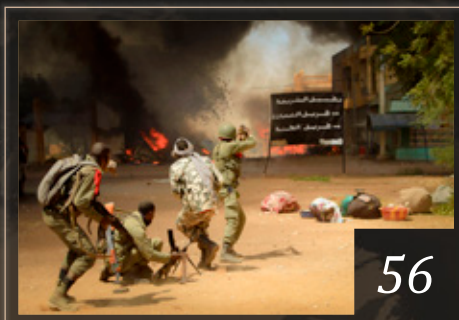

Etterretningstjenestens rapport «Fokus» er én av tre offentlige trussel- og risikovurderinger som utgis i første kvartal hvert år. De øvrige gis ut av Politiets sikkerhetstjeneste og Nasjonal sikkerhetsmyndighet.

■ **ETTERRETNINGSTJENESTEN** (E-tjenesten) er Norges utenlandsetterretnings-tjeneste. Tjenesten er underlagt forsvarssjefen, men arbeidet omfatter både sivile og militære problemstillinger. E-tjenestens hovedoppgaver er å varsle om ytre trusler mot Norge og prioriterte norske interesser, støtte Forsvaret og forsvars-allianser Norge deltar i, og understøtte politiske beslutningsprosesser med informasjon av spesiell interesse for norsk utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitik. I den årlige trusselvurderingen «FOKUS» gir E-tjenesten sin analyse av status og forventet utvikling innenfor tematiske og geografiske områder som tjenesten vurderer som særlig relevant for norsk sikkerhet og nasjonale interesser.

■ **POLITIETS SIKKERHETSTJENESTE** (PST) er Norges nasjonale innenlands etterretnings- og sikkerhetstjeneste, underlagt justis- og beredskapsministeren. PST har som oppgave å forebygge og etterforske alvorlig kriminalitet mot nasjonens sikkerhet. Som ledd i dette skal tjenesten identifisere og vurdere trusler knyttet til etterretning, sabotasje, spredning av masseødeleggelsesvåpen, terror og ekstremisme. Vurderingene skal bidra i utformingen av politikk og støtte politiske beslutningsprosesser. PSTs årlige trusselvurdering er en del av tjenestens åpne samfunnskommunikasjon der det redegjøres for forventet utvikling i trusselbildet.

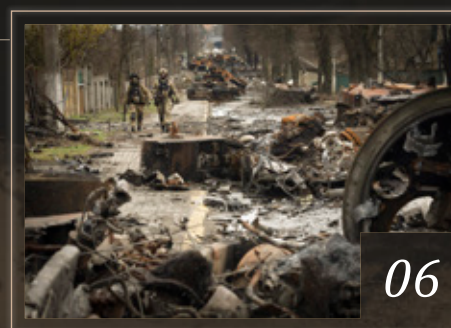
■ **NASJONAL SIKKERHETSMYNDIGHET** (NSM) er Norges fagmyndighet for forebyggende nasjonal sikkerhet. Direktoratet gir råd om og gjennomfører tilsyn og andre kontrollaktiviteter knyttet til sikring av informasjon, systemer, objekter og infrastruktur av nasjonal betydning. NSM har også et nasjonalt ansvar for å avdekke, varsle og koordinere håndtering av alvorlige IKT-angrep. «Risiko»-rapporten er NSMs årlige vurdering av risikobildet for nasjonal sikkerhet. I rapporten vurderer NSM hvordan sårbarheter i norske virksomheter og samfunnsfunksjoner påvirker risikobildet, i lys av trusselbildet slik det vurderes av Etterretningstjenesten og PST. Rapporten anbefaler også tiltak for å redusere risiko forbundet med sikkerhets-truende virksomhet.

Internasjonal terrorisme

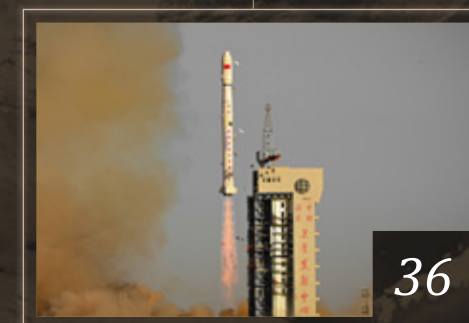
Enkle angrep utført av enkeltpersoner uten direkte tilknytning til etablerte ekstremistiske organisasjoner fortsetter å utgjøre den største terrortrusselen i Europa og Norge.

Et strategisk feilgrep _ _ _ _ _	06
Politisk utvikling _ _ _ _ _	11
Militær utvikling _ _ _ _ _	21
Teknologi, etterretning og påvirkning _ _ _ _ _	29
Et fortsatt offensivt Kina _ _ _ _ _	36
Politisk utvikling _ _ _ _ _	38
Militær utvikling _ _ _ _ _	47
Teknologi, etterretning og påvirkning _ _ _ _ _	51
Internasjonal terrorisme _ _ _ _ _	56
Konfliktområder _ _ _ _ _	64

Et strategisk feilgrep

Den russiske militærmakten har kjørt seg fast i Ukraina , men Russland opprettholder målet om å sikre seg politisk kontroll over landet. På hjemmebane vil det bli vanskeligere for Putin-regimet å beholde stabiliteten.

Et fortsatt offensivt Kina

Xi går inn i 2023 som Kinas ubestridte leder, og ventes å beholde sin maktposisjon utover neste femårsperiode. Samtidig må Kommunistpartiet håndtere større utfordringer.

Konfliktområder

I 2022 har avspenningsprosesser i Midtøsten lagt til rette for tillitsbyggende tiltak mellom regionale rivaler som Iran og Saudi-Arabia, men det gjenstår strids-spørsmål som hindrer full normalisering i 2023.

Da forrige Fokus gikk i trykken, var den russiske styrkeoppbyggingen rundt Ukraina og angrepsplanene som forelå svært foruroligende. Når vi nå legger siste hånd på årets utgave, ser vi tilbake på et år med storkrig i Europa.

Den russiske invasjonen 24. februar 2022 er et tidsskille for Europa. Det Russland trodde skulle bli en enkel overtakelse av Ukraina, har utviklet seg til en utmattende krig, der begge sider tar store tap. Den ukrainske befolkningen viser en fenomenal kampmoral. Lidelsene er enorme. For Russland har den såkalte «spesialoperasjonen» gått katastrofalt galt. Politisk, militært og økonomisk vil dette prege Russlands utvikling i mange år.

Russlands invasjon av Ukraina markerer et varig brudd med Vesten. Invasjonen har tydeliggjort trusselen Russland utgjør mot nabostater og NATO. Selv om Russland akkurat nå er svekket konvensjonelt, er de ikke mindre farlige. Russland vil gjenoppbygge sin militære evne. Kreml har få andre virkemidler enn militærmakten for å forfølge sine stormaktsambisjoner.

Krigen i Ukraina rokker også ved ideen om at tettere økonomisk samhandling reduserer faren for konflikt mellom stater. Samhandling skaper også sårbarhet. Avhengigheter i forsyningskjeder blottstilles og åpner for utpressing. Ved å strupe gasstilførselen til Europa søker Russland å så splid i Vesten og svekke vestlig støtte til Ukraina. De økonomiske konsekvensene av krigen treffer nå hele Europa.

Mye handler om krigen i Ukraina og Russland i årets Fokus. Samtidig er det selvsagt andre viktige utviklingstrekk som påvirker norsk sikkerhet som er i endring. Rivaliseringen mellom Kina og USA tiltar, og Kinas utvikling får i økende grad betydning for Norge. Selv om terrortrusselen mot Vesten er lavere enn for noen år siden, er det tragiske angrepet i Oslo i fjor sommer en påminnelse om at trusselen fra ekstremister fortsatt er høyst reell.

Viseadmiral Nils Andreas Stensønes
Sjef Etterretningstjenesten

Redaksjonen ble avsluttet 27. januar 2023

ET STRATEGISK FEILGREP

Den russiske militærmakten har kjørt seg fast i Ukraina. Invasjonen har avdekket grunnleggende svakheter i Russlands evne til å føre krig. Dårlig etterretning, mangelfull situasjonsforståelse og et svakt samvirkesystem i de militære styrkene har bidratt til at Russland ikke har evnet å nå sine målsettinger med invasjonen. Det Russland opprinnelig beskrev som en spesialoperasjon, har utviklet seg til en utmattende, defensiv stillingskrig langs en front på 2500 kilometer.

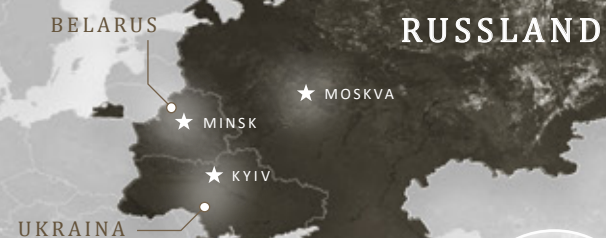
Til tross for tilbakeslagene, opprettholder Russland sitt overordnede mål om å velte regjeringen i Kyiv, ødelegge ukrainsk militær evne og sikre seg politisk kontroll over Ukraina. For Ukraina er krigen en kamp for nasjonens overlevelse. Uten betydelige endringer i krigens gang er det ingen utsikter til reelle forhandlinger. Krigen vil fortsatt preges av brutalitet, høye tapstall og store lidelser for den ukrainske sivilbefolkningen.

PÅ GRENSEN TIL NATO

Nordens plassering vil få stor betydning ved en eventuell konflikt med NATO. Utsiktene til svensk og finsk medlemskap har skapt et sikkerhetspolitisk problem for Moskva.

O FRANS JOSEFS LAND

STORE TAP

Om lag halvparten av den opprinnelige russiske invasjonstyrken på 200 000 soldater anslås døde eller såret.

UTENRIKSPOLITISK SVEKKET

Som resultat av Vestens politiske og økonomiske sanksjoner står Russland igjen med få utenriks- og handelspolitiske virkemidler.

//- FOKUS_2023
Etterretningstjenesten
ET STRATEGISK FEILGREP

12122116092022

Ukrainas framgang i fjor høst var et stort prestisjetap for Russland. Krigen vil fortsette å svekke Russlands militære evne gjennom 2023. Dårlig ledelse, mangelfullt utstyr og omfattende tap på slagmarken bidrar til dårlig moral blant styrkene og svekket konvensjonell evne.

Om lag halvparten av den opprinnelige russiske invasjonstyrken på 200 000 soldater er døde eller såret, og selv om Russland har søkt å kompensere for tapene med delvis mobilisering, mangler landstyrkene fortsatt offensiv kraft. Russland har tapt om lag 5000 pansrede kjøretøy, deriblant over 1000 stridsvogner, og over 100 luftfartøy. I tillegg har Russland brukt opp store mengder ammunisjon og annet materiell, og henvender seg nå blant annet til Iran og Nord-Korea for å sikre etterforsyninger.

Selv om landstyrkene er sterkt svekket, er Russlands luft- og sjøstyrker i stor grad intakt. Beholdningen av presisjonsvåpen er likevel kraftig redusert.

Krigen har betydelige politiske og økonomiske kostnader for Russland. Invasjonen har samlet Vesten og drevet Sverige og Finland til å søke NATO-medlemskap. Vesten trener ukrainske soldater og leverer våpen til Ukraina. Russland er underlagt omfattende politiske

og økonomiske sanksjoner, og har mistet tilgang på vestlige markeder i overskuelig framtid.

Det er likevel ingen tegn på at Putin endrer kurs i Ukraina. I fravær av militær framgang har Russland endret sin strategi, og rettet presisjonsvåpnene mot ukrainsk kritisk infrastruktur, med mål om å svekke ukrainsk motstandsvilje. Russland er fortsatt villig til å ta store tap i bytte mot framgang i krigen, og har evne til å eskalere, både i Ukraina og mot Vesten.

Vestlig militær støtte forblir avgjørende for Ukraina

Ukrainas vilje og evne til å stå imot det russiske angrepet var utslagsgivende i krigens første fase. Vestens politiske og militære støtte, i form av våpenleveranser og opptrening, er nå avgjørende for den videre utviklingen. Allerede i opptakten til krigen forsøkte Russland å avskrekke Vesten fra å involvere seg, og samtidig legge press på Vesten ved å strupe gasstilførselen til Europa. Russland har ikke lyktes i denne strategien.

Det er fortsatt et russisk mål å svekke Vestens vilje →

Ukrainske soldater går blant ødelagte stridsvogner i Butsjja utenfor Kyiv, 3. april 2022. Russland har tapt store mengder personell og materiell i Ukraina.

Bilde: Russland vil kunne utplassere MiG-31 kampfly utstyrt med hyper-soniske Kinzhal-missiler i Østersjøregionen. Kinzhal kan utstyres med både konvensjonelt og kjernefysisk stridshode.

Russisk kjernevåpendoktrine

Russlands kjernevåpendoktrine er et delvis offentlig rammeverk for når og hvordan Russland vil kunne benytte kjernevåpen. Doktrinen har to sentrale kriterier for bruk:

1) hvis andre bruker kjernevåpen eller andre masseødeleggelsesvåpen mot Russland eller dets allierte, eller 2) hvis et konvensjonelt angrep truer den russiske statens eksistens.

Kreml sørger bevisst for usikkerhet om russisk vilje til å benytte kjernevåpen. Dersom en konflikt eskaleres til å bli en regional krig som involverer NATO, vil Russland kunne ta i bruk kjernevåpen med begrunnelsen at krigen truer Russlands eksistens. I et slikt tilfelle kan såkalt demonstrativ bruk av taktiske kjernevåpen være en mulighet.

Utplassering av avanserte våpensystemer

Russland har lenge truet med utplassering av langtrekkende presisjonsvåpen og hyper-soniske missiler i grenseområdene mot NATO. I august 2022 annonserte Russland utplassering av tre MiG-31 jagerfly utstyrt med det hypersoniske ballistiske missilet Kinzhal i Kaliningrad. Hensikten var ifølge Russland å sikre strategisk avskrekking mot NATO i regionen.

til å støtte. Kreml blir stående i konfrontasjon med Vesten, uten vilje til å inngå kompromisser. Presskampanjen mot Europas energiforsyning vil videreføres, også med nye virkemidler.

Situasjonen vil forbli ustabil. Så lenge Russland ikke oppnår framgang i Ukraina, består faren for eskalering. Moskva vil fortsette å skape usikkerhet om bruk av kjernevåpen. Russisk strategisk signalering og avskrekking vil vedvare, i form av trusler og utgruppering av strategiske og konvensjonelle styrker på NATOs flanker. Dette får betydning også i Norges nærområder.

Norges nærområder får økt betydning med NATO-utvidelse

Utsiktene til svensk og finsk NATO-medlemskap har skapt et sikkerhetspolitisk problem for Moskva. Nordens geografiske plassering er sentral for Russland i en eventuell konflikt med NATO, ettersom regionen ligger tett på Russlands kjerneområder i vest og nordvest. En NATO-utvidelse fører til at Østersjøregionen blir viktigere. Utvidelsen innebærer at Russlands landegrense mot NATO mer enn dobles, fra 1200 til om lag 2600 kilometer. Dette har betydning for Det vestlige militærdistrikt og forsvaret av de strategiske basekompleksene på Kolahalvøya.

Etter omfattende tap i Ukraina har Russland i dag få tilgjengelige landmilitære styrker til å møte en NATO-utvidelse, men kan inntil videre omgruppere personell fra avdelinger i andre regioner og styrke grensevaktene. Dette vil likevel ikke innebære en reell styrking av Russlands overordnede forsvarsevne. Det at Russland har valgt å sende landstyrker bort fra hele Russlands grense mot NATO viser at Kreml ikke vurderer trusselen fra NATO som overhengende.

I mellomtiden vil Russland likevel kunne ty til demonstrasjoner av militær evne, avskrekking og kraftig retorikk for å kommunisere sine strategiske interesser i Norden og Østersjøregionen.

Politisk utvikling

...

Russland kontrolleres fortsatt av et tilsynelatende stabilt Putin-regime. Like fullt vil det bli mer utfordrende å beholde stabiliteten i 2023. Putins skjebne er bundet til utviklingen i Ukraina. Regimet har minimert rommet for organisert motstand. Kostnaden ved å uttrykke uenighet er svært høy, både blant eliten og for befolkningen. Alle framtrekkende opposisjonelle politikere blir enten fengslet eller drevet på flukt. Befolkningen har i dag ingen politiske alternativer å mobilisere rundt. Putin kontrollerer også det russiske mediebildet. Likevel har krigen i Ukraina utløst flere faktorer som får konsekvenser for befolkningen og elitegrupperinger, og som øker sjansen for at noe vil utfordre Putin-regimet i 2023.

Russland har store økonomiske utfordringer. Effekten av sanksjonene merkes allerede i hele landet, og vil bli tydeligere for både befolkning og elite i 2023. Myndighetene har så langt håndtert den økonomiske nedgangen, men befolkningens levestandard vil nå falle raskere enn den har gjort de siste årene. Mange i eliten vil lide store økonomiske tap. Flere av eliteaktørene har hittil unngått å uttale seg om krigen, men Kreml vil øke presset om å støtte krigen offentlig. Det er i utgangspunktet ingen aksept fra Kreml for kritikk av krigen eller Putin. Enkelte nasjonalister har likevel →

Ordenspoliti anholder en demonstrant i Moskva, 21. september 2022. Hele den russiske befolkningen kjenner på konsekvenser av krigen.

Store utfordringer for regimet

Det blir krevende å holde regimet stabilt i 2023

Samarbeid med Kina vil ikke dekke opp tapet av eksportinntekter

Effekten av sanksjonene merkes i hele befolkningen

sluppet til med kritikk mot måten krigen blir ført på. Dette har belyst noen av de store forskjellene mellom myndighetenes framstilling og realitetene i Ukraina.

Regimet risikerer å miste kontroll over hvordan befolkningen oppfatter krigen. Konsekvensene av dette øker dersom ytterligere mobilisering bidrar til at stadig flere har venner og familiemedlemmer som verves. Når antallet drepte og skadde øker, og utbetaling av kompensasjon mangler, vil misnøyen kunne bli mer omfattende. I 2022 vervet Russland soldater til krigen stort sett utenfor storbyene. Dette har vært en strategi fra regimet for å begrense motstanden mot krigen i mer ressurs- og befolkningstette regioner. Med økt mobilisering vil regimet ikke lykkes i å opprettholde dette skillet.

Stadig flere unge russere emigrerer, i takt med at effekten av mobiliseringen og de økonomiske problemene øker. Flere hundre tusen har allerede forlatt landet, og trenden ventes å fortsette. Andelen er størst blant dem med høy utdanning. Dette vil kunne lette presset på regimet noe, ettersom flere som er kritiske til Russlands retning forlater landet. Samtidig vil emigrasjonen svekke Russlands langsiktige økono-

miske og teknologiske utvikling, og samfunnets evne til å opprettholde viktige funksjoner reduseres kraftig. Effekten vil treffe Russland for fullt i 2023.

Krigen i Ukraina har også konsekvenser i flere tidligere sovjetstater. Russland ser landene som sin naturlige interessesfære, hvor de har rett på spesiell innflytelse. Den økonomiske nedgangen i Russland påvirker handel og arbeidsinnvandring fra landene, og det forsterker eksisterende konfliktlinjer. Politisk og økonomisk uro vil kunne utfordre russisk kontroll. For et Russland strukket på ressurser vil en slik utvikling utgjøre en strategisk sårbarhet.

Russland forsøker å svekke vestlig samhold

Som resultat av Vestens politiske og økonomiske sanksjoner står Russland igjen med få utenriks- og handelspolitiske virkemidler. Utvisningen av russiske diplomater har betydelig innskrenket russiske sikkerhets- og etterretningstjenesters handlingsrom i Europa. →

Bilde: Russlands president Vladimir Putin taler i Moskva under markeringen av annekteringen av russiskokkuperte områder i østre Ukraina, 30. september 2022.

■ Et varig brudd med Vesten

Moskva er forberedt på et varig brudd med Vesten. Russland er kastet ut av en rekke samarbeid, og har redusert den diplomatiske tilstedeværelsen i flere vestlige land. Samtidig styrker Russland innsatsen mot ikke-vestlige land og i samarbeid der Vesten ikke er part, som BRICS og SCO. Hensikten er å utfordre det Russland omtaler som amerikansk hegemoni og bygge en multipolar verdensorden som i større grad ivaretar russiske interesser.

Godstog krysser den russisk-kinesiske grensen ved Zabaikalsk, 29. november 2022. Handelsvolumet mellom landene er tilbake på nivået fra før Ukraina-krigen.

Russland forventes derfor å intensivere bruken av nettverksoperasjoner i påvirknings- og etterretningsøyemed.

Russland søker å svekke vestlig samhold og vilje til å støtte Ukraina ved å legge press på Europas energisektor. Kreml regner det europeiske eksportmarkedet som tapt, og vil fortsette å ramme europeisk økonomi ved å strupe gasssekporten. Etter hvert som Russlands virkemidler uttømmes, øker muligheten for at Russland vil søke å ramme energileveranser fra andre land.

Energi- og handelssamarbeid med Kina vil ikke kompensere for tap av eksportinntekter

For Kreml er partnerskapet med Kina viktig for å avhjelpe effekten av sanksjonene og stabilisere russisk økonomi, og derigjennom regimet. Russlands invasjon av Ukraina har ikke svekket Beijings syn på nødvendigheten av partnerskapet. Vestlige sanksjoner mot energi- og transportsektoren og begrenset russisk infrastruktur rettet mot Asia gjør det utfordrende for Russland å omdirigere gasssekporten til disse markedene. Russland vil forsøke å få fortgang i byggingen av gassrørledningen «Power of Siberia 2». Denne skal etter planen knytte kjerneområdet for russisk gassproduksjon i Vest-Sibir sammen med Kina, via Mongolia, men ferdigstilling ligger mange år fram i tid.

Russland vil evne å omdirigere en betydelig andel av oljeeksporten til Kina, India og andre land utenfor sanksjonsregimet, men dette vil bli mindre innbringende. Oljen vil i hovedsak fraktes sjøveien fra havner i Østersjøen og Svartehavet, og vil selges med betydelig prisavslag. Generelt vil Russlands eksportinntekter

reduseres som følge av oljeprisfall grunnet lavere global økonomisk vekst.

Kina er den aktøren som i størst grad kan kompensere for bortfallet av energiekseport til Europa. Men selv om russiske myndigheter vil framstille dreiningen fra Europa til Asia som vellykket, vil Russlands forhandlingsposisjon vis-à-vis Kina være svekket. Beijing vil utnytte situasjonen til sin fordel.

Midtøsten og Asia blir viktigere for sanksjonsomgåelse

I tillegg til de store asiatiske økonomiene vil Midtøsten være en arena der Russland kan sikre tilgang til eksportmarkeder og redusere effekten av vestlige sanksjoner. Saudi-Arabias nøkkelrolle i OPEC+-samarbeidet, og De forente arabiske emiraters vilje til å legge til rette for russisk sanksjonsomgåelse, medfører at russiske myndigheter og næringslivsaktører vil søke å styrke forholdet til gulfstatene.

Iran støtter Russland med droner og missiler som styrker Russlands krigføringsevne i Ukraina, og Moskva vil sannsynligvis styrke forholdet til Teheran ytterligere i 2023. Iran har også et etablert nettverk for handel med sanksjonerte varer som Moskva trenger. Samtidig er også Teheran gjenstand for omfattende vestlige sanksjoner. Det vil legge begrensninger på hvor langt Russland kan realisere ambisjonene om å bygge ut infrastruktur via Iran for å styrke handelsforbindelsene til Kina, India og Pakistan. Parallelt styrker Moskva dialogen med Nord-Korea, som kan levere store mengder ammunisjon.

Temaside #xx
Russland i Arktis

Kilder:

Russland i Arktis

Faktaboks #1
Russland i Arktis

Søker investeringer fra ikke-vestlige land

Russland signaliserer en ambisjon om å intensivere utbyggingen i Arktis, men må sannsynligvis kutte budsjettene. Moskva søker særlig ikke-vestlig finansiering til ambisiøse energiprojekter. Potensielle investorer vil være vare for vestlige sanksjoner. Kina forblir den viktigste samarbeidspartneren. Russland søker å begrense kinesisk fotavtrykk i Arktis, men er avhengig av et større kinesisk engasjement for å oppnå sine ambisjoner.

Faktaboks #2
Russland i Arktis

Forsvar av basekomplekset mer kritisk

Både spenningen mellom Russland og Vesten og høye konvensjonelle tap i Ukraina øker betydningen av Russlands kjernevåpen og det strategiske basekomplekset på Kolahalvøya. Nordflåtens hovedoppdrag, å forsvare basene på Kola og utøve avskrekking med strategiske ubåter, blir viktigere. Ettersom landstyrkene i all hovedsak er forflyttet fra Kola, løses oppdraget nå primært med sjø- og luftstyrker.

NATO-operasjoner i nordområdene vil bli møtt med russisk militær aktivitet for å opprettholde Nordflåtens situasjonsforståelse, utøve strategisk avskrekking og vise troverdig sjø- og luftmilitær forsvarsevne mot allierte operasjoner. Så langt er det likevel ingen endringer i russisk respons på alliert aktivitet i nordområdene.

Faktaboks #3
Russland i Arktis

Vekter samarbeid mot kontroll

Russland har en grunnleggende interesse av ikke å øke spenningen i Arktis. Til tross for økende mistro til Vesten, har Russland vært opptatt av å fremme havretten og andre internasjonale rammeverk.

Dersom Russland skulle lande på at samarbeidslinjen ikke lenger er i russisk interesse, vil Kreml søke å øke nasjonal kontroll i regionen. Det er flere indikasjoner på at dette allerede skjer. I desember vedtok Russland en lov som skal hjemle kontroll av utenlandske statsfartøyer i Den nordlige sjørute. Videre er Arktis definert som et «livsviktig» område i Russlands nye maritime doktriner, som åpner for bruk av militære virkemidler for å ivareta russiske interesser.

Faktaboks #4
Russland i Arktis

Mindre forutsigbar norgespolitikk

Sett fra Kreml er Norge en del av det vestlige kollektivet, og dermed en uvennlig stat. 2022 viste at russiske aktører som vanligvis ikke befatter seg med Norge, og som har en mer konfronterende holdning, inntok en større rolle i saker som angår Norge. Det er få gjenværende diplomatiske arenaer der Norge og Russland møtes bi- og multilateralt. Russlands syn på Norge og utsiktene til regionalt og lokalt samarbeid henger tett sammen med det overordnede sikkerhetspolitiske klimaet.

Faktaboks #5
Russland i Arktis

Større behov for statlige overføringer til Barentsburg

Vestlige sanksjoner og selvpålagte restriksjoner har fått store økonomiske konsekvenser for Trust Arktikugol, selskapet som driver den russiske aktiviteten på Svalbard. Selskapet har utfordringer med å selge kull og har mistet store deler av inntjeningen fra turisme. Svalbard har militærstrategisk betydning for Russland, og Kreml vil prioritere tilstedeværelse også i 2023, til tross for sviktende næringsgrunnlag. Flere initiativer tyder på en sterkere satsing på turisme i 2023. Sammen med den økonomiske situasjonen vil dette gjøre Trust Arktikugol mer avhengig av statlige overføringer.

// FOKUS_2023
Etterretningstjenesten
TEMADYPDYKK RUSSLAND
23847582374

Ubåtjageren Severomorsk fotografert sommeren 2019. Nordflåtens oppdrag forblir det samme som før Ukraina-krigen, og sjøstyrkene er i hovedsak intakt.

«Tula», en av Nordflåtens strategiske ubåter i Delta IV-klassen, fotografert under en øving av Russlands strategiske styrker 26. oktober 2022.

Militær utvikling

...

Russlands stående konvensjonelle styrker har blitt vesentlig svekket gjennom krigen i Ukraina, og en stor del av det som er igjen forblir bundet opp i krigen. Russland har blant annet brukt opp tre fjerdedeler av sine moderne bakke-til-bakke-missiler i Ukraina. På den andre siden har Russland store reservelagre med militært materiell, spesielt av eldre type. Mye av dette vil nå hentes fram, men det vil ta flere måneder å gjøre materialet klart til operativ innsats og bygge opp nye avdelinger. Russlands kjernefysiske kapasiteter er derimot de samme som før krigen, og luft- og sjøstyrkene er i hovedsak intakt.

I 2023 øker forsvarsbudsjettet med 34 prosent, noe som fører til ytterligere press på den russiske økonomien for øvrig. Forsvars- og justissektoren vil nå utgjøre om lag en tredjedel av Russlands statsbudsjett. Med svekket konvensjonell evne har kjernevåpnenes betydning for Russland økt vesentlig. De russiske strategiske og regionale avskrekkingstyrkene er dermed blitt stadig viktigere for den russiske militærmakten. Som en konsekvens av krigen i Ukraina er russisk konvensjonell evne svekket. Dette betyr at Russlands strategiske våpen får økt viktighet. Nordflåtens strategiske ubåter er i denne sammenheng en sentral kapasitet, da disse er utrustet med kjernefysiske våpen. Vi ser ikke noen endring i bestykningen av russiske overflate-kampfartøy i Nordflåten*.

Taktiske kjernevåpen utgjør en særlig alvorlig trussel i flere operasjonsscenarioer som kan involvere NATO-land. I tillegg har Russland blant annet undervannskapasiteter, antisatellittvåpen og cybervirkemidler som kan true Norge og NATO. Fordi betydningen av

kjernevåpen og strategiske avskrekkingstyrker øker, blir også Nordflåtens forsvar av militærbasene på Kola, den nordlige bastionen og Barentshavet viktigere.

Russiske beslutninger preges av sterk mistro til vestlige hensikter. Denne oppfatningen er markant forsterket som følge av Vestens reaksjon på invasjonen av Ukraina. Både sannsynligheten for misforståelser mellom Russland og NATO og utilsiktede hendelser øker, noe som igjen øker faren for eskalering.

Nordflåtens hovedoppdrag består

I likhet med mange andre russiske avdelinger, har landstyrkene på Kola lidd omfattende tap av personell og materiell i Ukraina. Om lag tre bataljonsstridsgrupper, med til sammen over 3000 mann, har blitt sendt i kamp. Opp mot halvparten er tapt. I tillegg kan Nordflåten ha tapt opp mot hundre stridsvogner og panservogner. Nordflåten har også sendt overflatefartøy til det østlige Middelhavet og landgangsfartøy til Svartehavet for å støtte invasjonen. Flere av fartøyene ventes å forbli i operasjonsområdene i 2023. Landstyrker som utdannes og trenes på Kola vil fortsatt bli sendt til Ukraina som erstatningsmannskaper. Personellet blir trent opp som lette infanteristyrker. Landmilitært materiell er i all hovedsak forflyttet fra Kola.

Nordflåtens sjøstyrker vil fortsatt utføre rutinemessige flåteøvelser, lengre ubåtpatroljer i Barentshavet og ubåtoperasjoner i Atlanterhavet. Tilførselen av nye stillestående multirolleubåter øker flåtens kapasitet i Norskehavet og Atlanterhavet. Samtidig indikerer den nye maritime doktrinen, utgitt sommeren 2022, at Russland har ambisjoner om å øke tilstedeværelsen i Arktis, Asia, Stillehavet og områdene rundt Det indiske hav.

Hovedoppdraget til Nordflåtens luftstyrker er bare i liten grad påvirket av Ukraina-krigen. Antall fly på Kola er stort sett som før. Luftstyrkenes treningsår

* Oppdatert 16. februar 2023

Bilde: Russiske styrker på slagmarken i Ukraina, sommeren 2022. Russlands militære operasjoner og destruktive nettverksoperasjoner har i liten grad virket integrert.

Russiske nettverksoperasjoner i Ukraina

I løpet av krigens første måneder gjennomførte Russland minst 40 vellykkede destruktive nettverksoperasjoner. Hensikten var å forstyrre, forvirre og overvelde ukrainske myndigheter og å svekke Ukrainas generelle evne til å yte motstand. Operasjonene rammet mål som ukrainske regjeringsnettsider, energi- og telekommunikasjonsleverandører, finansielle institusjoner og medievirksomheter.

Russlands destruktive nettverksoperasjoner har i liten grad virket integrert med militære operasjoner, og har ikke bidratt vesentlig til å endre krigens gang. Det er to hovedårsaker til dette. For det første har Ukraina hatt et velfungerende cyberforsvar. I samarbeid med private aktører, og med støtte fra Vesten, har Ukraina hindret og begrenset et stort antall russiske destruktive nettverksoperasjoner. For det andre tyder Russlands feilslåtte krigføring på mangelfull intern informasjonsflyt. Det har sannsynligvis begrenset muligheten til samvirke.

Store tap, men ambisjonen består

Kremls ambisjon om kontroll over Ukraina er ikke endret

Militært materiell av eldre type hentes fram for å erstatte våpen som er forbrukt eller ødelagt

Svekket russisk konvensjonell evne øker betydningen av kjernevåpen

og aktiviteter ventes gjennomført tilnærmet som normalt, med fokus på rutinemessig øving og luftforsvarsoperasjoner.

Patruljer med russiske strategiske bombefly i norske nærrområder vil sannsynligvis forekomme, men trenden har vært nedadgående, da flyene i stor grad er bundet opp i Ukrainakrigen. Midlertidig utplassering av strategiske bombefly i nordområdene og på Kola har derimot forekommet i 2022, og vil fortsette i 2023.

Stort forbruk av langtrekkende presisjonsvåpen

Russiske styrker har brukt moderne langtrekkende presisjonsvåpen i høyt tempo mot Ukraina. Særlig har forbruket av landbaserte missiler vært svært høyt. Presisjonsvåpnene utgjør en vesentlig del av Russlands forsvars- og avskrekingsstrategi overfor NATO, og Russland vil måtte beholde de fleste gjenværende missilene som strategisk reserve. Bruken

forventes derfor å gå ned. Russlands våpenindustri vil bruke mange år på å erstatte missilene. I mellomtiden vil russisk militær evne og evne til kontrollert eskalering og avskrekking være svekket.

Erstatning av tapt materiell bremses av vestlige sanksjoner

Svært omfattende russiske tap av personell og materiell vil ha stor innvirkning på russisk militærmakt i mange år. Moskva har fortsatt store ambisjoner for utvikling av den russiske militærmakten, i tråd med Russlands materiellplan og våpenprogram GPV 2027, men krigen fører til gjennomføringsproblemer.

Allerede før invasjonen av Ukraina var Russland et av landene i verden som brukte størst andel av bruttonasjonalproduktet (BNP) på militæret – ifølge SIPRI-instituttet om lag 650 milliarder kroner, eller 2,9 prosent av BNP i 2021. I 2023 vil forsvars- og justis-sektoren utgjøre om lag en tredjedel av Russlands statsbudsjett. →

■ Russlands avhengighet av importert teknologi

Russland er avhengig av importert teknologi for å vedlikeholde og utvikle militære kapasiteter. Vestlig teknologi er foretrukket, og Russland har behov for alt fra komponenter for vedlikehold til avanserte systemer klar til bruk.

Russiske anskaffelsesnettverk viser tilpasningsdyktighet i omgåelse av Vestens sanksjonsregime og eksportkontrollregelverk, og russiske etterretnings- og sikkerhetsorganisasjoner er involvert i virksomheten. I Norge er produsenter av maritim teknologi og sensorteknologi blant virksomhetene som er spesielt utsatt for russiske anskaffelsesforsøk.

På grunn av vestlige sanksjoner vil Russland i større grad enn tidligere benytte tredjeland for å gjennomføre anskaffelser. Antall skjulte og fordekte anskaffelsesforsøk fra Russland ventes å øke i 2023, og russiske aktører vil fortsette å utnytte Norge som transittland for anskaffelser fra andre vestlige land.

Etter Russlands invasjon av Ukraina er russiske bedrifter for alle praktiske formål utestengt fra å kjøpe europeiske virksomheter og deltakelse i kontraktprosesser. Store deler av Russlands valutareserver i utlandet er frosset. Restriksjoner på eksport, finansiering og oppgjør tvinger Russland til å benytte tredjeland i transaksjoner.

*Bilde: Produksjon av mikroelektronikk ved
Forskningsinstitutt for elektronisk teknologi
(JSC NIIET) i Voronejz, Russland.*

Kjernevåpenarsenalet har blitt viktigere for et konvensjonelt svekket Russland. Overlydsbombeflyet Tu-160 ble utviklet i Sovjetunionen og inngår i Russlands strategiske kjernevåpentriade.

Det største hinderet for erstatning av materiell som er tapt i krigen er likevel ikke budsjetter og finansiering, men bortfallet av vestlig teknologi som følge av sanksjonsregimet. Mange avanserte våpensystemer, alt fra missiler og kampfly til ubåter, inneholder vestlige komponenter. Allerede i 2023 vil russisk militærindustri slite tungt med å kompensere for sanksjonene. Det vil være svært vanskelig å tette gapet med egenproduksjon. Det er en omfattende prosess å sette opp nye produksjonslinjer, og det tar tid å lære opp ny arbeidskraft. Russland vil søke å skaffe alternative komponenter gjennom fordekte kjøp, import fra vennligstilte land og import via tredjeland. Russisk våpenindustri har like fullt fortsatt stor produksjonskapasitet, og kan produsere håndvåpen, missiler, stridsvogner, kampfly og marinefartøy som bygger på russisk og sovjetisk teknologi.

Utvikling og testing av høyt prioriterte våpensystemer vil fortsette

Utvikling av høyt prioriterte russiske våpensystemer og plattformer vil fortsette med redusert kapasitet. De kjernefysiske avskrekingsstyrkene er fortsatt høyest prioritert. Utvikling og testing av nye langtrekkende presisjonsvåpen, ballistiske og hypersoniske missiler og antisatellittvåpen vil fortsette.

Ferdigstillelse av nye strategiske ubåter av Dolgorukij-klassen og multirolleubåter av Severodvinsk-klassen er også blant de høyt prioriterte postene i Russlands moderniseringsprogram. Begge typer er utplassert på Kola, og flere forventes å komme til de neste fem til ti årene. Russland har påbegynt testing av det hypersoniske sjø- og landmålsmissilet Tsirkon fra Severodvinsk-ubåter. Systemet nærmer seg slutten

på utviklings- og testfasen, og har tidligere blitt testet fra overflatefartøy.

Russland fortsetter samtidig utviklingen av det nye interkontinentale missilet Sarmat, som testes ved Plesetsk, sør for Arkhangelsk. Russland vil også fortsette utviklingen av det autonome torpedosystemet Poseidon. Systemet kan bli testet i Nordishavet i løpet av 2023. Poseidon har kjernefysisk framdrift og interkontinental rekkevidde, og kan utstyres med kjernefysisk stridshode. Videre fortsetter testingen av kryssermissilet Skyfall. Missilet utvikles for kjernefysisk framdrift, noe som vil gi det svært lang rekkevidde og økt evne til å omgå missilforsvar. Ytterligere tester fra Novaja Semlja er forventet. Det vil ta flere år før begge disse systemene er operative.

Russland forventes i økende grad å prioritere framstilling av våpen som hviler på ny teknologi, som autonome, ubemannede luft-, land- og sjøplattformer, avanserte systemer for elektronisk krigføring og cyberkapasiteter. Mye av teknologien til disse systemene må Russland skaffe fra ikke-vestlige land, i første rekke Kina og andre land som ikke deltar i sanksjonsregimet mot Russland.

Russland forblir den største kjernevåpentrusselfen mot NATO

Vedvarende spenning mellom Russland og Vesten gjør at Russland vil fortsette å utgjøre den største kjernevåpentrusselfen mot NATO, og dermed også Norge. Det kan ikke utelukkes at en lokal krig eskalerer til en større konflikt, der Russland, USA, NATO og Norge blir direkte involvert militært.

Russland vil opprettholde, modernisere og videreutvikle kjernevåpenarsenalet, men det er ikke ventet →

Bilde: Åpningsseremoni for propagandautstillingen "Ukraina: i brytningen mellom epoker" i Jekaterinburg, 12. januar 2023. Informasjonskonfrontasjon omfatter også å framstille historien i tråd med Kremles propagandanarrativ.

Informasjonskonfrontasjon

«Informasjonskonfrontasjon» er en helhetlig tilnærming til nettverks- og påvirkningsoperasjoner, forankret i Russlands nasjonale sikkerhetsstrategi (2021). Den har to deler:

- Informasjonstekniske effekter, som innebærer cyberoperasjoner, men også annen kommunikasjonsinnhenting. Brukes primært om innhentingsoperasjoner, men kan også omfatte sabotasje.
- Informasjonspsykologiske effekter, som innebærer forsøk på å påvirke menneskers oppfatning og holdninger. Kan gjennomføres både i det digitale og det fysiske rom.

vesentlige endringer i russisk kjernevåpendoktrine de nærmeste årene.

Russland har evne til å benytte kjemiske og biologiske våpen

Russland videreførte evnen til å utvikle og produsere kjemiske og biologiske våpen fra Sovjetunionen. På tross av at Russland har sluttet seg til internasjonale konvensjoner som begrenser produksjon og forbyr bruk av slike våpen, finnes det eksempler på manglende etterlevelse.

Russisk tjenestepersonell er ansvarlig for giftattentatene mot Sergej Skripal, en tidligere offiser i den militære etterretningstjenesten GRU, i Salisbury i 2018, og den politiske dissidenten Aleksej Navalnyj i Tomsk i 2020. Attentatene viste at det russiske regimet er villig til å benytte nervestridsmidler utviklet for militært bruk for å skremme avhoppere og meningsmotstandere. Bruk av kjemiske eller biologiske våpen i større omfang er mindre sannsynlig.

Teknologi, etterretning og påvirkning

...

Russlands modell for sammensatt virkemiddelbruk bygger på sovjetisk strategisk tenkning, og er senere forankret i begreper som «informasjonskonfrontasjon». Konseptet bygger på en oppfatning

om at Russland og Vesten befinner seg i en vedvarende informasjonskamp, der Vesten forsøker å destabilisere Russland.

Russiske etterretnings- og sikkerhetstjenester spiller en sentral rolle i russisk sammensatt virkemiddelbruk, og har de senere årene gjennomgått en betydelig organisatorisk utvikling. Russlands evne til å påvirke vestlig opinion er sterkt svekket på grunn av krigen i Ukraina, og russisk virkemiddelbruk må i større grad være fordekt – det vil si at Russland forsøker å skjule sin rolle. Krigen har også medført at Russland og Vesten har færre arenaer for samhandling og kontakt. Med det har det digitale rom blitt viktigere for russisk virkemiddelbruk. Russisk militærdoktrine legger til grunn at nettverksoperasjoner inngår i både strategiske informasjonskampanjer og militære operasjoner.

Etterretning

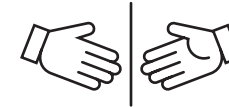
Både sivile og militære russiske etterretnings- og sikkerhetstjenester arbeider med norgestematikk. Tjenestene er tilpasningsdyktige og har store ressurser. De bedriver etterretningsinnhenting i det digitale rom og fra verdensrommet, bakken, luften og havet – der de også bruker sivile skip til etterretningsoperasjoner. Sivile skip har unik adgang i norske nærrområder, og det kan være krevende å avdekke om de utfører etterretningsaktivitet i tillegg til legitim virksomhet. Etter Russlands invasjon av Ukraina er det avslørt en rekke illegaliteter i flere europeiske land.

Russiske aktører er ute etter informasjon om norsk politikktutforming, særlig innen forsvars-, utenriks- og sikkerhetspolitikk, og om nordområdene, Svalbard og energisektoren. Forsvaret, militære beredskapspla- ➔

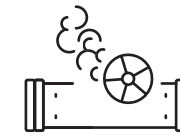

Barn bruker lommelykter under et litteraturklubbmøte på et bibliotek i Irpin, nord for Kyiv, 23. desember 2022. Russiske angrep mot sivil infrastruktur rammer strømforsyningen mange steder i Ukraina.

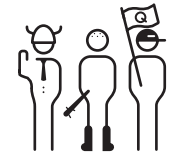
Sammensatt virkemiddelbruk

Ukraina-krigen har medført at Russland og Vesten har færre arenaer for samhandling og kontakt

Russlands struping av gass-eksporten til Europa understøttes med desinformasjon

Myndighetsskeptiske og politisk ytterliggående miljøer er mer utsatt for påvirkningsforsøk

ner, militær infrastruktur og alliert aktivitet er også ettertraktede mål.

På teknologisiden viser Russland særlig interesse for bedrifter med unik kompetanse og teknologi, blant annet innenfor våpenindustri og maritim sektor.

mål knyttet til forsvars- og sikkerhetspolitikk er spesielt utsatt for russisk påvirkningsaktivitet i Norge. En annen taktikk søker å øke konfliktnivået i samfunnet ved å fokusere på betente tema. Dette var tilfellet under presidentvalget i USA i 2016. En tredje går ut på å teppebombe medier med ulike teorier og usannheter om en hendelse eller sak. Målet er da ikke å overbevise, men å så tvil om sannheten og svekke folks tillit til myndigheter og nasjonale medier.

Påvirkningsaktivitet

Påvirkningsoperasjoner er en integrert del av russiske doktriner for informasjonskrigføring. Russlands struping av gass-eksporten til Europa understøttes med budskap og desinformasjon i russiske statlige medier og fra tilsynelatende uavhengige nyhetskilder som i virkeligheten er kontrollert av russiske myndigheter. Slik spres russiske budskap i vestlige informasjonsmiljøer, ofte uten at de som videreformidler budskapene kjenner opphavet.

Økt årvåkenhet i den vestlige befolkningen gjør det vanskeligere for russiske påvirkningsaktører å lykkes. De må justere både metoder og målgrupper for å oppnå effekt. Myndighetsskeptiske miljøer, politisk ytterliggående miljøer og miljøer som er engasjert i saker med høyt konfliktpotensial vil være mer utsatt for påvirkningsforsøk. Mer generelt vil miljøer som jobber med saker som er viktige for Russland, som norsk sikkerhets- og forsvarspolitik og norsk våpenstøtte til Ukraina, fortsatt være aktuelle mål for russisk påvirkningsaktivitet. □

En kjent russisk taktikk er å spre skreddersydde budskap og desinformasjon til utvalgte målgrupper med mål om å endre en annen stats politikk. Spør-

Russisk militærmaakt og Norges nærområder

ET 10-ÅRSPERSPEKTIV

Arktis blir en arena for stormaktsrivalisering

Krigen i Ukraina har forsterket Russlands behov for å befeste sine sikkerhetsinteresser i Arktis. Dette skyldes både at russisk trusseloppfatning har blitt forsterket som følge av svekket konvensjonell evne, og av en forventning om at Arktis ikke kan holdes isolert fra konfrontasjonen med USA og NATO. Det kan føre til at landet vil markere røde linjer og reagere kraftigere i møte med opplevde trusler. I ytterste konsekvens vil Russland kunne forlate linjen om lavspenning. I sum vil norske nærområder preges av et vedvarende konfliktpotensial.

Norges geopolitiske verdi øker

Utviklingen det siste året har ført til at Norge framstår tydeligere i russisk trusselforståelse. Dette følger til dels av den økte betydningen av det russiske kjernevåpenarsenalet på Kola, men først og fremst av den forestående NATO-utvidelsen i Norden. Mens Russland lenge har sett på Norge som et springbrett for alliert maktprojeksjon i nord, vil NATO-utvidelsen knytte Norge direkte til Østersjøregionen – et av Russlands viktigste operasjonsteatre. Med svensk og finsk NATO-medlemskap vil Russland tillegge norske havområder, territorium og infrastruktur økt betydning. Russland vil på sikt møte NATO-utvidelsen med endret militær styrkeutgruppering langs Russlands grense i nord og nord-vest.

Norges geopolitiske verdi knytter seg ikke bare til geografi, men også til at Europa i overskuelig framtid er avhengig av norske energileveranser. Et slikt syn på norske mål vil ligge til grunn for russisk virkemiddelbruk i fred, krise og krig.

Russlands invasjon av Ukraina har utløst en langvarig konfrontasjon mellom Russland og NATO som griper inn i alle sektorer og geografiske områder der russiske og allierte interesser møtes. Ikke minst gjelder dette i Arktis og Østersjøregionen. Etterretningstjenestens vurdering av den videre utviklingen kan oppsummeres i åtte punkter.

Russisk doktrine vil fortsatt baseres på overraskelse og initiativ

Et sentralt aspekt i russisk militærdoktrine er hurtig forkjøpsangrep med mål om slå ut kritiske mål langt inne på fiendens territorium. For Ukraina som den nominelt svakere parten viste det seg avgjørende med mobilitet og spredning av kritiske forsvarsinstallasjoner, som luftvern. Like fullt, til tross for et feilslått forsøk i nord og rundt Kyiv, lykkes Russland bedre i sør- og øst-Ukraina. Det er derfor mer sannsynlig at Russland vil forsøke å videreutvikle strategien om strategisk overfall, snarere enn å forkaste den.

Russland hadde planlagt en okkupasjon av Ukraina, og ambisjonen var derfor å overta mest mulig intakt infrastruktur etter invasjonen. Angrep mot kritisk sivil infrastruktur, med mål om å svekke motstanderens vilje, ble først innført et stykke ut i krigen. I et angrep på Norge og NATO vil imidlertid ødeleggelse av slike mål få prioritet tidlig, og varslingstiden vil være svært kort.

Russland vil prioritere gjenoppbygging av strategiske avskrekingsstyrker

Langtrekkende presisjonsvåpen utgjør en helt sentral del av Russlands strategi for avskrekking og krigføring mot NATO og har vært en prioritert satsing over tid. Det høye forbruket av slike våpen i Ukraina er derfor en uholdbar utvikling for Russland. Til tross for økonomisk nedgang og sanksjoner vil slike systemer prioriteres og finansieres framover, støttet av spionasje og fordekte teknologianskaffelser. Lagrene av presisjonsvåpen ventes å være tilbake til nivået før krigen i løpet av 5–10 år.

Temaside #xx
 Russisk militærmakt og Norges nærområder: et 10-årsperspektiv
 Kilder: ██████████

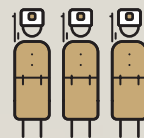
// FOKUS _ 2023
 Etterretningstjenesten
 TEMADYPDYKK RUSSLAND
 23847582374

Den russiske militærmaktens regionale krigføring og avskrekking vil støtte seg på kjernevåpen og asymmetriske kapasiteter

Mens Russland gjenoppbygger sitt arsenal av konvensjonelle langtrekkende presisjonsvåpen, vil ikke-strategiske kjernevåpen få en mer framtreddende rolle i Russlands regionale forsvar. Denne rollen blir desto viktigere dersom Russland får overveldende økonomiske utfordringer med å bygge opp igjen den konvensjonelle militærmakten. Dette vil medføre at terskelen for kjernefysisk eskalering blir lavere – også i norske nærområder. Uansett vil en konflikt med NATO alltid inneholde en kjernefysisk dimensjon.

Samtidig øker betydningen av Russlands asymmetriske kapasiteter, som rekognoserings- og sabotasjevåpen under vann, elektronisk krigføring, antisatellittvåpen og sjøminer. Russland har dermed ikke blitt en mindre farlig trussel mot NATO.

Russland blir en mindre moderne, men like fullt slagkraftig konvensjonell militærmakt

At Russlands konvensjonelle militærmakt er betydelig svekket er riktig i et øyeblikksbilde – men kan være feil i et lengre perspektiv. Deler av militærmaktens potensial er lite utnyttet eller utfordret i Ukraina. Videre må den feilslåtte operasjonen mot Ukraina forventes å utløse en rekke endringer, blant annet i materiell- og styrkestruktur, anskaffelsesplaner, organisasjon og ledelse. Gitt at Russland evner å lære av og rette opp feil, vil Russlands konvensjonelle stridsevne styrkes på sikt.

Gjenoppbygging av konvensjonelle styrker vil ta om lag 5–10 år. I mellomtiden vil økonomiske begrensninger og teknologimangel tvinge fram produksjon, reparasjon og modernisering av eldre, ofte sovjetisk materiell – både mindre moderne og mindre pålitelig, men fortsatt slagkraftig.

Russland blir urolig og ustabil

Gjennom det neste tiåret står den russiske makt-eliten overfor et uunngåelig makt- og generasjonskifte. Utviklingen kan ta ulike veier. Felles for dem er økt maktkamp i eliten, mest sannsynlig mens befolkningens oppslutning om sentrale og regionale myndigheter svekkes. Kombinert med en demografisk krise og økonomiske nedgangstider kan dette medføre økt sosial uro, fragmentering av statsapparatet og økt regionalisering. I ytterste konsekvens vil det kunne føre til regimekollaps eller borgerkrig.

På den andre siden vil en mer kontrollert makt-overføring like fullt preges av krigen og innebære en videreføring av store deler av Russlands innværende innenriks- og utenrikspolitikk. Det russiske forsvaret forventes å dominere framtidige budsjetter. Den russiske staten vil bli desto mer autoritær og militarisert, med et effektivt propagandaapparat som søker å mobilisere befolkningen rundt regimets virkelighetsbeskrivelse. Dette reflekteres også i Russlands utenrikspolitikk, der broen til autoritære regimer konsolideres. I dag tyder svært lite på at et grunnleggende mer demokratisk Russland vil vokse fram det neste tiåret, eller at landets interesser i større grad blir forenlige med Vestens.

Russland blir en mer uforutsigbar nabo for Norge

Et ustabil Russland betyr også at russiske beslutningsprosesser som angår Norge og norske nærområder blir mindre forutsigbare. I Moskva blir Norge i større grad ansett som del av et vestlig og aggressivt kollektiv, og i mindre grad som et naboland Russland har sammenfallende interesser med.

I tillegg skaleres russisk diplomatisk innsats i Vesten ned. En langsiktig konsekvens av denne utviklingen kan være at fagmiljøer og embetsverk som fram til nå har befattet seg med Norge får liten innflytelse. Dette kan påvirke Russlands forståelse av norske politiske standpunkt og øke sannsynligheten for misforståelser.

ET FORTSATT OFFENSIVT KINA

Xi går inn i 2023 som Kinas ubestridte leder, og ventes å beholde sin makt-posisjon utover neste femårsperiode. Etter partikongressen i oktober 2022 består partiets topledelse av Xi-lojalister. Det finnes ingen utfordrere til Kommunistpartiets styre. Partiets hovedmål er å opprettholde intern stabilitet i Kina og partiets status som eneste politiske alternativ.

Covid-pandemien, ekstremvær og krisen i eiendomssektoren vil fortsatt skape økonomiske utfordringer. Kinas vekstrate vil være lavere enn i tidligere år. Likevel vil økonomisk styrke forbli landets viktigste maktmiddel. Målet om en regional og global lederposisjon og et mer Kina-orientert internasjonalt system består.

ET ØYE FOR NORGE

Kinesiske aktører viser særlig interesse for høyteknologi og har de siste årene lyktes i å kompromittere norske mål.

HENSYN FORAN VEKST

«Null-covid»-politikken illustrerer en nyere trend der Kommunistpartiet lar andre hensyn gå foran økonomisk vekst.

XINJIANG

BEIJING

KINA

TIBET

HONGKONG

TAIWAN

ØKT PRESS

Politisk kontroll over Hongkong, Tibet og Xinjiang er for alle praktiske formål oppnådd. Taiwan og omstridte havområder får mer oppmerksomhet.

// FOKUS_2023
Etterretningstjenesten
ET FORTSATT OFFENSIVT KINA
28188116092023

For å unngå å miste tilgang på vestlig kapital og teknologi, forventes Beijing å tone ned både retorikk og offensiv økonomisk virkemiddelbruk. Samarbeidet med Russland forblir tett; handelsvolumet mellom landene er allerede tilbake på nivået fra før Ukraina-krigen.

Politisk utvikling

...

Kinas strategi for nasjonal gjenreising hviler på begrepet «nasjonal sikkerhet». Regimesikkerhet er dimensjonerende, men begrepet er bredt definert og omfatter blant annet økonomisk, teknologisk og kulturell sikkerhet. Kina forventer et forverret forhold til USA, og tar grep for å redusere egen sårbarhet.

Sikkerhetsfokuset er tydelig i økonomisk politikk, der selvforsyning og nasjonal teknologiutvikling prioriteres. I utdanningspolitikken vektlegges ideolo-

gisk skoling. Xi betegnes som Kommunistpartiets «kjerne», en rolle som sementeres av endringer i partiets grunnlov. I partiets propaganda fremmes Xis ideologiske linje, lojalitet til partiet og troskap mot Xi.

Satsingen på forsyningssikkerhet videreføres, særlig knyttet til energi, mat og andre sentrale innsatsfaktorer i økonomien. Kommunistpartiet betoner også behovet for å styrke mekanismer som kan kontre utenlandske sanksjoner og handelsrestriksjoner. Kina har allerede fått på plass et vidtrekkende lovverk til dette formålet. Regelverket åpner for ulike former for straffereaksjoner, deriblant søksmål, mot utenlandske aktører som understøtter det Beijing anser som urettmessige tiltak mot kinesiske aktører.

Partiet vil stramme grepet ytterligere om sivil sektor, inklusiv næringslivet, i årene som kommer. Kontroll over partiets disiplinærkomité og justis- og sikkerhetssektoren, spesielt Folkets frigjøringshær (PLA), vil være en prioritering. Etter partikongressen knytter Xi etterretningstjenesten MSS og den interne politi- og etterretningstjenesten MPS tettere til seg. I tillegg refererer stadig flere selskap til Kommunistpartiet og Xi i selskapsvedtektene. Å sikre Beijings

Delegater avgir stemme under avslutningen på Det kinesiske kommunistpartis 20. partikongress i Beijing, 22. oktober 2022.

Bilde: Saudi-Arabias konprins Mohammed Bin Salman tar imot Kinas president Xi Jinping i Riyadh, 8. desember 2022. Saudi-Arabia har status som dialogpartner i SCO.

SCO

Shanghai Cooperation Organization er en sikkerhetspolitisk samarbeidsorganisasjon i Asia, som domineres av Kina og Russland.

BRICS

BRICS er en samlebetegnelse på *Brasil, Russland, India, Kina og Sør-Afrika*, og landenes økende økonomiske og politiske innflytelse. *BRICS* er også navnet på et samarbeidsforum for landene.

RCEP

Regional Comprehensive Economic Partnership er en frihandelsavtale mellom en rekke land i Asia og Stillehavsregionen, blant andre Kina, Australia, Japan, Sør-Korea, Indonesia, Malaysia og Vietnam.

territorialkrav vil forbli høyt prioritert for Xi. Politisk kontroll over Hongkong, Tibet og Xinjiang er for alle praktiske formål oppnådd; med det vil Taiwan og omstridte havområder få mye oppmerksomhet.

Kommunistpartiet må håndtere større utfordringer

Konsekvenser og håndtering av covid-pandemien, ekstremvær og krisen i eiendomssektoren vil fortsette å skape økonomiske utfordringer, og Kinas vekstrate vil være lavere enn i tidligere år. Kommunistpartiet vil være under særlig press for å håndtere økende ungdomsledighet. Eiendomssektoren vil ikke lenger være en vekstmotor i økonomien, og klimaendringer påvirker mat- og energisikkerheten.

Etter tiår med nær tosifret økonomisk vekst, har Kinas vekst siden 2015 ligget på 5–6 prosent. For å bøte på den dalende vekstraten er myndighetene avhengige av å øke privat forbruk. Dette har vært vanskelig med stadige covidnedstengninger. Covidrestriksjonene er nå i stor grad opphevet. Det fører til stor smittespredning, redusert produksjonskapasitet ved industribedrifter og redusert forbruk, da mange holder seg hjemme i frykt for å bli smittet. Først etter at en større andel av befolkningen har blitt vaksinert eller eksponert for koronaviruset, vil den økonomiske aktiviteten stabilisere seg.

«Null-covid»-politikken Kina lenge holdt fast ved illustrerer en nyere trend der Kommunistpartiet lar andre hensyn gå foran økonomisk vekst. Partiet må i større grad benytte virkemidler som nasjonalisme, ideologiske kampanjer, informasjonskontroll og digital overvåking for å sikre tilslutning i befolkningen. Det er sannsynlig at Beijing vil komme med initiativ

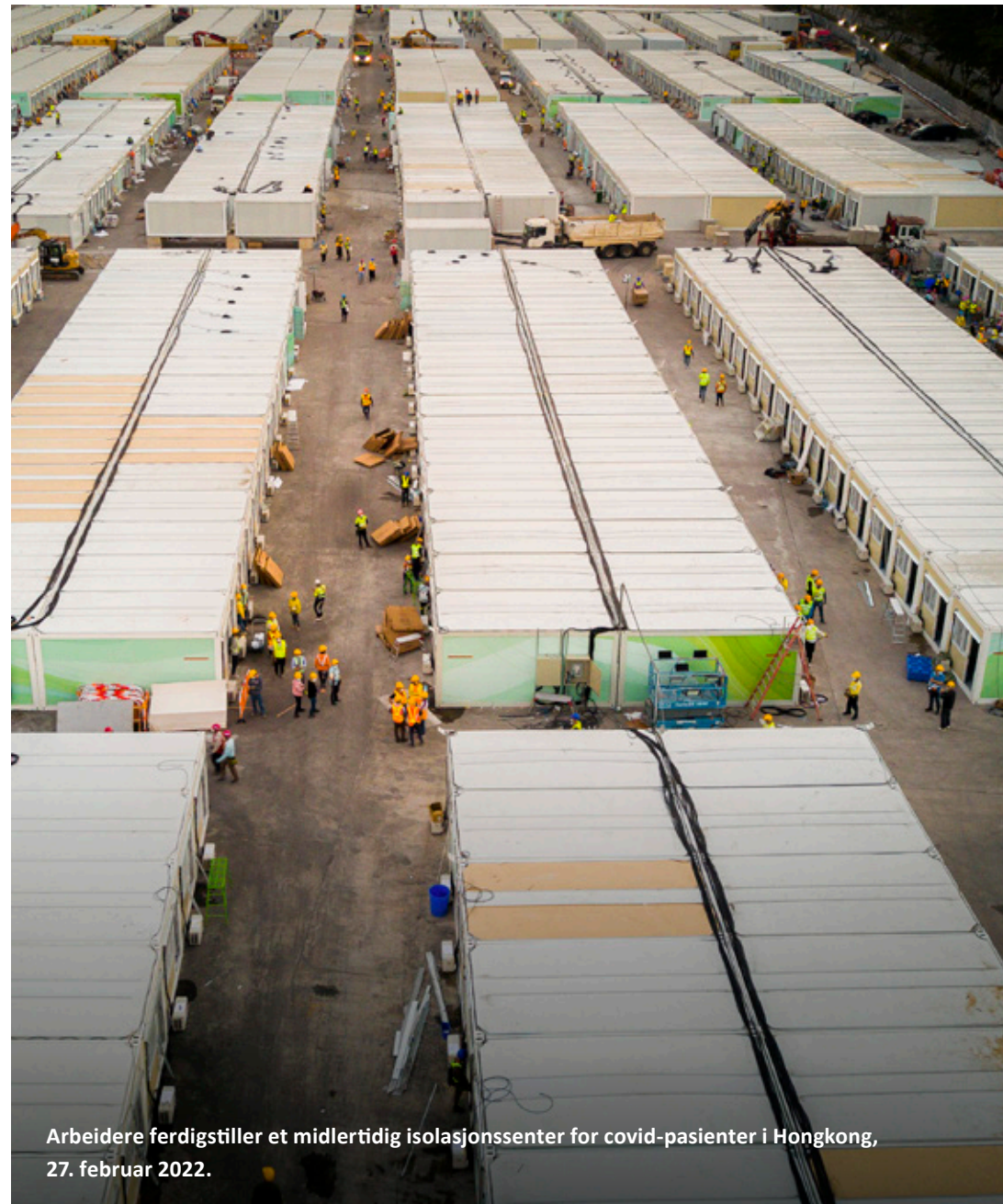
for økonomisk omfordeling, med mål om å fornye partiets støtte i folket.

Misnøye med sosiale og økonomiske forhold vil neppe komme til uttrykk i kollektiv motstand mot sentralmyndighetene. Myndighetenes overvåkings- og sensurkapasitet, kombinert med et rettssystem som kriminaliserer regimekritikk, gjør organisert motstand svært vanskelig.

Kina viderefører offensiv utenrikspolitikk

Målet om en regional og global lederposisjon og et mer Kina-orientert internasjonalt system består. Kinas økonomiske styrke forblir Beijings viktigste maktmiddel. Beijing vil fortsette å agere med utgangspunkt i et bilde av at USA fører en oppdemningspolitikk og danner allianser for å kontre Beijing. Kinesiske myndigheter vil søke å forhindre at amerikanske allierte legger seg nærmere USAs Kina-politikk. Samtidig søker Beijing økt innflytelse i internasjonale institusjoner. Beijing vil tilstrebe å samle støtte i FN, og søke å styrke de internasjonale organisasjonene der de selv er i førersetet, som BRICS og SCO. Beijing ventes i økende grad å vektlegge samarbeid med land i sør. En del økonomisk samhandling er allerede dreid mot Asia og Stillehavsregionen, delvis for å gjøre Kina mindre økonomisk avhengig av USA. Kina importerer nå mer enn dobbelt så mye fra handelspartnere i RCEP enn fra USA og EU til sammen. Eksporten til vestlige land forblir svært høy, men også dette er i gradvis endring.

Global Development Initiative (GDI) og Global Security Initiative (GSI) er kinesiske utenrikspolitiske initiativ utviklet for å fremme Beijings utenrikspolitiske prioriteringer. Begge kan øke Beijings globale

Arbeidere ferdigstiller et midlertidig isolasjonssenter for covid-pasienter i Hongkong, 27. februar 2022.

Målet om en global lederposisjon

Selvforsyning og nasjonal teknologiutvikling er sikkerhetspolitikk

Økonomisk styrke forblir Kinas viktigste maktmiddel

Beijing står ved ambisjonen om et mer Kina-orientert internasjonalt system

innflytelse i årene som kommer. Initiativene toner ned referanser til Kina, og økonomisk samhandling og ikke-innblandingsprinsippet frontes. Menneskerettighetstematikk er fraværende. Initiativene tegner et bilde av Kinas visjon for globalt styresett, og Beijing vil benytte dem for å bygge opp rollen som ansvarlig stormakt og garantist for global sikkerhet og utvikling. Silkeveistrategien vil dreies ytterligere mot investeringer i digital infrastruktur og fornybar energi. Strategien forblir et viktig virkemiddel for Beijing i arbeidet med å øke global innflytelse. Kinas markedsposisjon i sør forsterkes av at kinesiske virksomheter benytter og fremmer kinesiske tekniske standarder. På tross av lavere kinesisk investeringstakt, særlig siden covid-pandemien brøt ut, vil Kinas lån og investeringer i land i sør være betydelige i 2023.

Kina ønsker å forhindre at forholdet til Europa forverres og tilgang på vestlig kapital og teknologi reduseres. Det er derfor sannsynlig at Beijing toner ned åpenlys økonomisk maktbruk og offensivt diplomati til fordel for mer forsonende retorikk. På grunn av økende europeisk bevissthet om sikkerhetsrisikoen forbundet med kinesiske investeringer, er

det tegn på at nye kinesiske investeringer i større grad foregår via fond eller kinesiske europeiske selskap. En del investeringer er sannsynligvis motivert av behov for lønnsomme plasseringer av eget valutaoverskudd, mens andre har som formål å anskaffe teknologi. Særlig oppstartsbedrifter og høyteknologi-bedrifter som kan understøtte Kinas industripolitiske ambisjoner vil tiltrekke seg kinesiske investeringer. Fornybar energi, maritim industri, elektriske kjøretøy, IKT, bioteknologi, kunstig intelligens og mikroelektronikk er blant sektorene kinesiske aktører vil fortsette å vise interesse for i Europa.

Beijing styrker forholdet til Moskva

Russland er Kinas viktigste strategiske samarbeidspartner. Dette gjenspeiles i felleserklæringen om «grenseløst samarbeid» fra 4. februar 2022. Russlands invasjon av Ukraina har ikke endret dette. I Beijings øyne bekrefter det omfattende sanksjonsregimet mot Russland nødvendigheten av et tett sikkerhetsmessig, →

Kinas isbryter Xue Long (Snødragen) i Sørishavet, høsten 2018.

politisk og økonomisk samvirke med Russland og andre vennligsinnede aktører. Det strategiske partnerskapet er avgjørende for Beijings ambisjon om å utfordre USAs globale lederskap, og amerikansk alliansepolitikk i Asia spesielt. Kinas energisikkerhet styrkes også gjennom tilgang på russisk olje og gass, og et stabilt naboskap reduserer behovet for å binde opp en kinesisk avskrekkingsstyrke langs grensen til Russland.

Kina vil opprettholde tett politisk, diplomatisk, økonomisk og militært samvirke med Russland i året som kommer. Kinas militære land-, luft-, og sjøstyrker vil fortsette å utvikle samarbeidet med russiske motparter, med felles patruljering, koordinering av operasjoner og øvingsaktivitet. Den viktigste effekten er bilateral relasjonsbygging og strategisk signalering til omverdenen. Begge parter holder de mest sensitive kapasitetene skjermet for hverandre.

Handelsvolumet mellom Russland og Kina er allerede tilbake på nivåene fra før Ukraina-krigen, og kan øke ytterligere i 2023. SWIFT-sanksjonene mot russiske banker har ført til store utfordringer, men partene finner midlertidige løsninger. Kina er en villig importør av russiske råvarer. Et Russland isolert fra Vesten ønsker å importere kinesiske varer, særlig høyteknologi. Risikoen for sekundærsanksjoner gjør at kinesiske selskap med internasjonal eksponering vil være forsiktige med å investere i Russland, noe kinesiske styresmakter sannsynligvis vil akseptere.

Kina vil kartlegge muligheter for økt samarbeid med Russland i Arktis

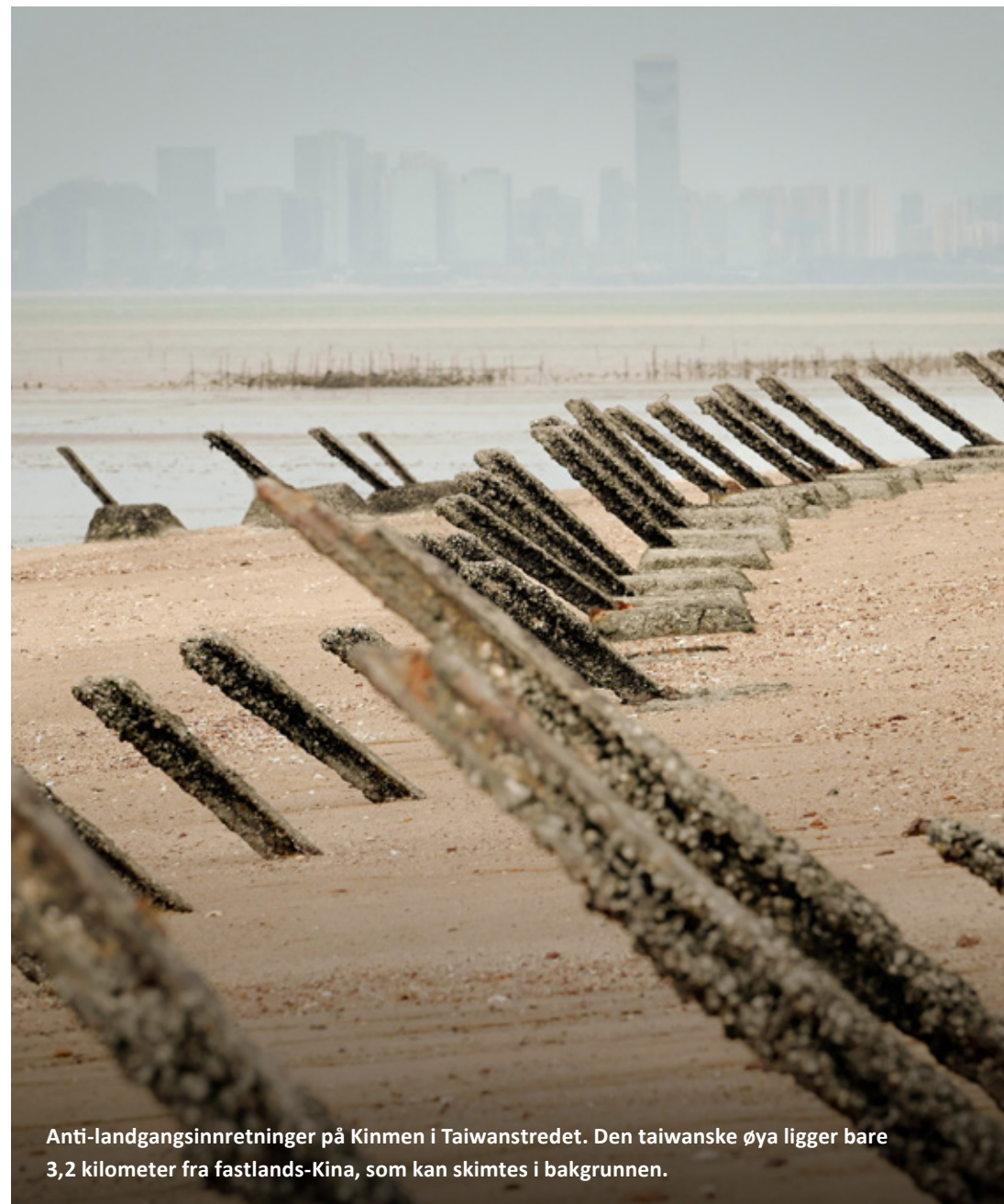
Under covid-pandemien har Kinas aktivitetsnivå i Arktis vært lavere enn tidligere. Aktiviteten vil sannsynligvis ta seg opp i 2023.

Kina forventes å bli en stadig viktigere samarbeidspartner for Russland i Arktis, og kinesiske myndigheter vil kartlegge muligheter for økt samarbeid med et Russland som er isolert fra Vesten som følge av Ukraina-krigen. Det ventes at Beijing vil søke å utnytte det stadig skjevete maktforholdet til sin fordel når det skal forhandles om samarbeidsbetingelser. Samtidig er det sannsynlig med en viss kinesisk tilbakeholdenhet på grunn av sanksjonsregimet Russland er underlagt, usikkerhet om lønnsomheten i prosjektene i regionen og endringer i Silkeveistrategien. Russland vil på sin side fortsatt være skeptisk til å la Kina få et for stort fotfeste i regionen, og vil etterstrebe en bredere portefølje med flere samarbeidspartnere. Beijing tenker langsiktig, og posisjonerer seg for muligheter som kan oppstå senere, når russisk behov for investeringer sannsynligvis vil øke.

Spenningsnivået rundt Taiwan vil tilta

PLA vil opprettholde det høye aktivitetsnivået de har hatt rundt Taiwan siden Nancy Pelosi besøkte øya i august 2022. Hensikten er å avskrekke Taiwan fra å ta skritt mot uavhengighet, og samtidig demme opp for amerikanske og allierte tiltak som undergraver Beijings ett-Kina-prinsipp. Videre styrking av PLAs militære evne vil øke kinesisk selvsikkerhet og handlingsrom i møte med det de opplever som provokasjoner fra amerikanske og taiwanske myndigheter.

Kina vil foretrekke en fredelig forening med Taiwan, men frykter muligheten krymper. Beijing reviderte sitt sentrale policy-dokument for Taiwan i 2022. Den nye versjonen viser i hovedsak kontinuitet i Kinas tilnærming, men forskrifter om autonomi for Taiwan og selvpålagte restriksjoner mot å stasjonere →

Anti-landgangsinnetninger på Kinmen i Taiwanstredet. Den taiwanske øya ligger bare 3,2 kilometer fra fastlands-Kina, som kan skimtes i bakgrunnen.

PLA på øya er utelatt.

Kina vil prioritere å styrke militær evne framfor å iverksette et militært angrep mot Taiwan i 2023. Men dette kan endre seg dersom Taiwan erklærer selvstendighet eller gjør grep for å knytte seg tettere til USA. Trolig vil Kina øke bruken både av militære og ikke-militære virkemidler for å framtvinge en forening. Tiltak for å isolere Taiwan diplomatisk og stenge Taiwan ute fra internasjonale organisasjoner vil vedvare. Samtidig vil ulike kinesiske aktører fortsette med fordekt og åpen påvirkningsaktivitet mot taiwanske målgrupper, med mål om å skape aksept for Beijings Taiwan-politikk. PLA gjennomfører hyppige flytokt i luftrommet over Taiwanstredet, og tilnærmet daglig kryssing av medianlinjen i Taiwanstredet med fly og fartøy. Høy militær aktivitet øker faren for utilsiktede hendelser, eskalering og en forverret regional sikkerhetssituasjon.

overlegenhet. PLA legger til grunn at brytningsteknologi, som kunstig intelligens og autonome systemer, vil gripe inn i alle aspekter av framtidens krigføring.

Utvikling av amfibiske kapasiteter som landgangsfartøy ventes å prioriteres i 2023. Kapasiteten spiller en viktig rolle i PLAs regionale og globale styrkeprosjeksjon. Fokus på økt interoperabilitet mellom forsvarskomponentene og teaterkommandoene er også en sentral del av den pågående forsvarsmoderniseringen.

Kina legger i større grad PLAs militærteknologiske behov til grunn for økonomiske prioriteringer. Beijing understreker behovet for økt militærteknologisk selvforsyning, og viderefører strategien for militær-sivil fusjon (MSF). Talentprogrammer, akademisk utveksling, forskning og investeringer i utenlandske selskap understøtter allerede PLAs målsettinger.

Militær utvikling

• • •

Kina akselererer forsvarsmoderniseringen og har mål om å nå viktige milepæler allerede i 2027, når PLA feirer 100-årsjubileum. Beijing oppfatter truselen fra USA som stadig mer presserende. Dette er dimensjonerende for Beijings militærstrategiske kalkyler.

PLA vil fortsette å prioritere utvikling av nettverks- og rombasert militær evne. Målet er å effektivisere innhenting, prosessering og bruk av informasjon gjennom sammenkobling på tvers av PLAs forsvarsgrener og enheter, og å kompensere for USAs konvensjonelle

Kjernevåpenarsenalet øker raskt

Fram mot 2040 vil Kina etablere en kjernefysisk triade, tilsvarende USA og Russland. Det kjernefysiske arsenalet vil øke betydelig. Blant annet bygger Kina flere hundre nye siloer for interkontinentale ballistiske missiler (ICBM). Dersom alle siloene fylles med ICBM-er, kan det bety at Kina forlater doktrinen om minimumsavskrekking. I tillegg styrkes luftbasert og sjøbasert kjernefysisk avskrekkingsevne, med utvikling av luftleverte ballistiske missiler og nye strategiske ubåter med ballistiske missiler.

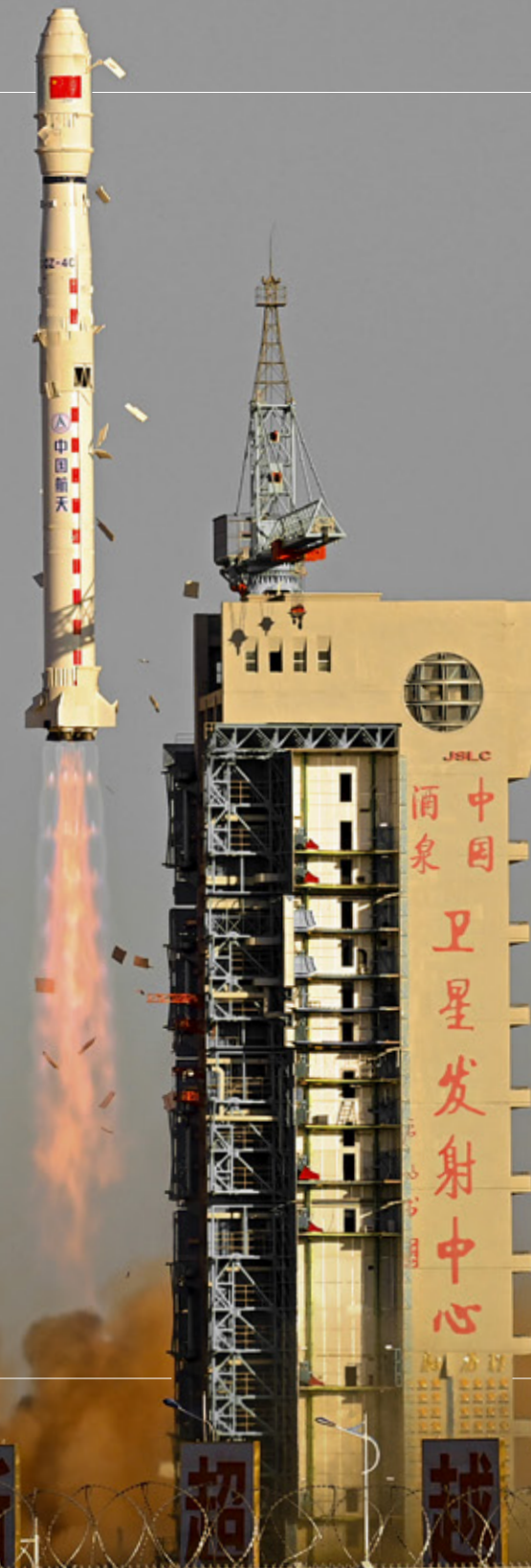
Utviklingsprogrammet for ballistiske missiler er svært omfattende. Kina har utviklet et nytt langtrekkende presisjonsvåpen, med ulike konvensjonelle og kjernefysiske varianter. Det vil kunne brukes presist mot militære mål, og det kan åpne for at Kina forkaster

■ Den strategiske støttestyrken

En av de viktigste strukturelle endringene som følger av ambisjonen om informasjonsdominans er etableringen av *Den strategiske støttestyrken* (Strategic Support Force, SSF). Styrken er direkte underlagt *Den sentrale militærkommisjonen* og samler hele spekteret av PLAs kapasiteter for informasjonskrigføring. SSF er ansvarlig for offensive og defensive cyberoperasjoner, elektronisk krigføring, psykologisk krigføring og romkapasiteter.

Støttestyrken har i oppdrag å utvikle et nettverksbasert forsvar som skal knytte kinetiske og ikke-kinetiske operasjoner sammen. Et eksempel er operasjonskonseptet *Integrated Network Electronic Warfare*, der cyberoperasjoner skal brukes sammen med elektronisk krigføring, med mål om å blende, forstyrre eller lure motstanderens systemer for kommando og kontroll, kommunikasjon, etterretning, overvåking og rekognosering (C4ISR-systemer), mens man parallelt sender ballistiske missiler, langtrekkende presisjonsvåpen eller konvensjonelle militære styrker.

Bilde: En Chang Zheng (Den lange marsjen) 4C bærerakett med to satellitter ombord tar av fra Jiuquan satellittoppskytings-senter, 12. desember 2022.

Sikkerhetspersonell marsjerer foran en kinesisk Type 15 stridsvogn på en messe i Beijing, 12. oktober 2022.

ikke-førstebruksdoktrinen, der kjernevåpen kun skal benyttes som gjengjeldelse ved et angrep med masseødeleggelsesvåpen. Kinesiske myndigheter tilbakeviser doktrineendring. Blanding av konvensjonelle og kjernefysiske kapasiteter vil føre til distinksjonsutfordringer og fare for misforståelser i en eventuell krise.

For lettere å kunne treng igjennom stadig mer avanserte missilforsvar, utvikler Kina hypersoniske glidefarkoster (HGV) med høy hastighet og manøvrerbarhet. Systemene skal underbygge landets avskrekkingsevne, men er også tiltenkt regional krigføring. Slike farkoster kan utrustes med kjernefysiske eller konvensjonelle stridshoder. I 2019 viste Kina fram det som sannsynligvis er den første operative regionale HGV-en i verden. Kinesiske ambisjoner formes blant annet av amerikanske våpenprogrammer, USAs tilstedeværelse i Asia og amerikanske sikkerhetsgarantier til øst-asiatiske land. Det kan ligge et mål om kjernefysisk paritet med USA i Kinas uttalte ambisjon om et forsvar i verdensklasse innen 2049.

Ukraina-krigen og vestlig respons. Kinesiske aktører viser særlig interesse for høyteknologi som kan benyttes både sivilt og militært, og har de siste årene lyktes i å kompromittere norske mål.

Forsknings- og utviklingsmiljøer forblir arena for kunnskapsoverføring

Kina har understreket viktigheten av forskningsinstitusjoner for militær utvikling, og jobber målrettet for å bringe inn kompetanse fra utenlandske miljøer. Kunnskapsoverføring bidrar på utviklingsområder som vanskelig dekkes av import, og akademisk samarbeid gir store muligheter. Forsknings- og utviklingsmiljøer i Norge blir forsøkt utnyttet for å øke militær evne. Mye kunnskap fra teknisk-naturvitenskapelig forskning kan overføres til militær utvikling. Tilgang til, og opplæring i bruk av, instrumenter og test- og produksjonsutstyr er i mange tilfeller like ettertraktet som teoretisk kunnskap.

Teknologi, etterretning og påvirkning

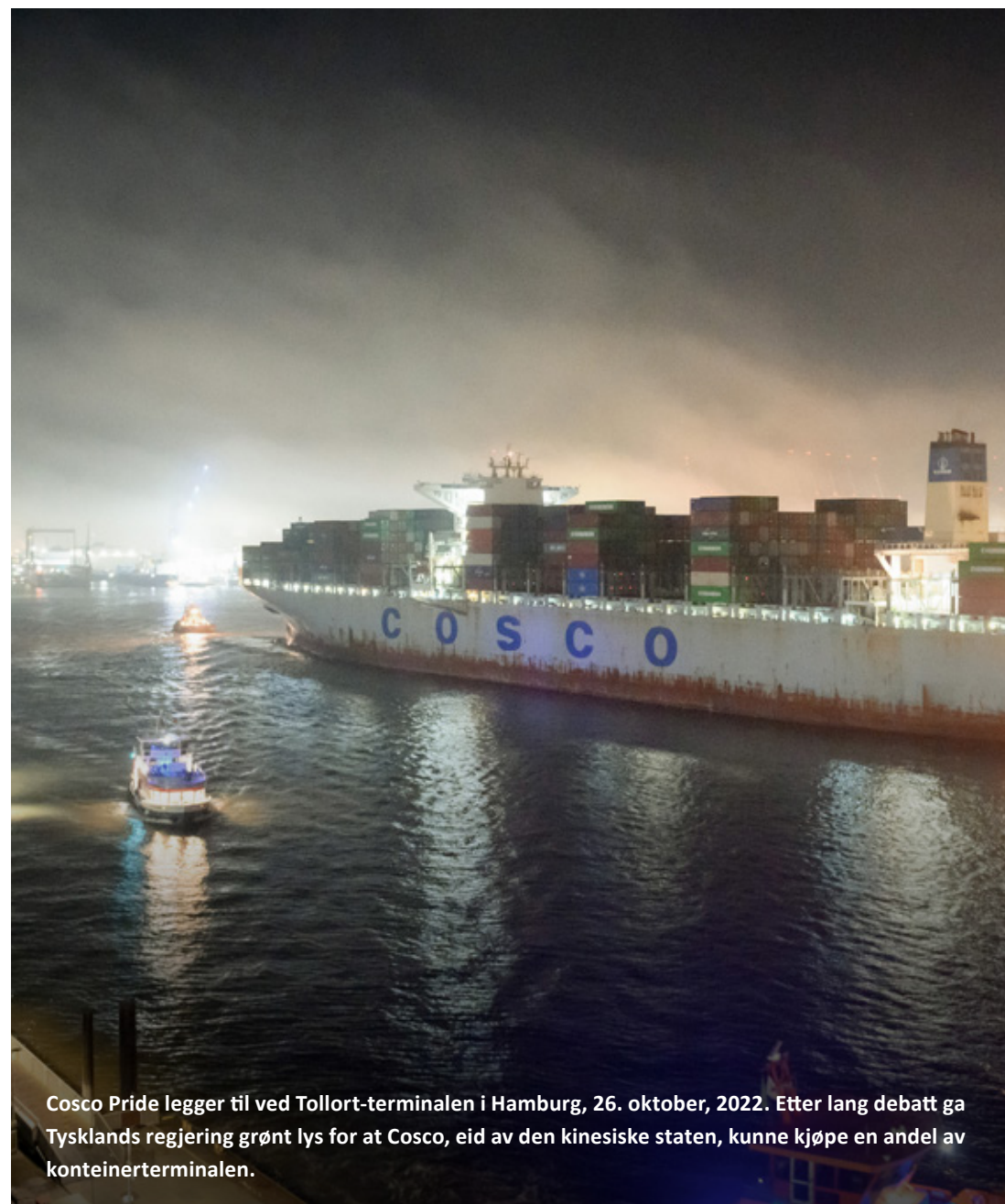
...

Kina vil fortsette å benytte cyberoperasjoner og rommet som foretrukne innhentingsmetoder. Spesielt utsatte mål for kinesisk etterretning er myndighetsnettverk, forsvar, forsvarsindustri, romforskning, helsesektoren, telekommunikasjon og media, i tillegg til mål som forvalter informasjon av betydning for

Nye kanaler for eierskap i strategisk viktige næringer

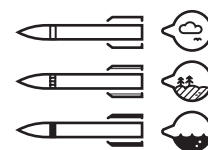
Kinesisk næringsliv blir i økende grad møtt med regulering og gransking. I takt med at teknologirivaliseringen mellom USA og Kina tilspisser seg, innfører USA stadig strengere kontroll på eksport av teknologivarer og -kompetanse til Kina. Det samme skjer i økende grad i europeiske land.

Kinesiske oppkjøp av teknologibedrifter er også gjenstand for strengere regulering i Europa. Det har konsekvenser for selskap med tilknytning til PLA og

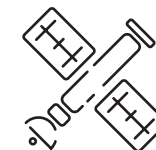

Cosco Pride legger til ved Tollort-terminalen i Hamburg, 26. oktober, 2022. Etter lang debatt ga Tysklands regjering grønt lys for at Cosco, eid av den kinesiske staten, kunne kjøpe en andel av konteinerterminalen.

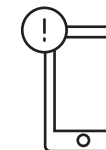
"Et forsvar i verdensklasse" innen 2049

Kina utvikler en fullverdig kjernefysisk triade fram mot 2040

PLA prioriterer utvikling av nettverksbasert og rombasert militær evne

Informasjonsdominans er et nøkkelkonsept for å vinne framtidens konflikter

produsenter av halvlederteknologi. I 2022 stanset Tyskland og Storbritannia kinesiske oppkjøpsforsøk av henholdsvis anlegg og firma for halvlederproduksjon. Beijing koordinerer sin aktivitet med næringslivsaktører, som ofte får statlig støtte for å vinne anbudskonkurranser i Vesten. Dette sørger for at utenlandsinvesteringer likevel forblir et virkemiddel for å understøtte Beijings strategiske mål. Særlig teknologi med flerbrukspotensial og bedrifter med spisskompetanse blant annet innen kunstig intelligens, robotikk og bioteknologi tiltrekker seg interesse fra kinesiske investorer.

cyberkrigføring skal kunne gå mot motstanderens kommunikasjons- og logistikknettverk og samtidig beskytte PLAs eget. Kina framhever denne typen nettverksdominans som en forutsetning for å oppnå og beholde seier i krig. I fredstid kartlegger Kina kritisk infrastruktur globalt.

PLA legger også vekt på «intelligent forsvar». Konseptet innebærer å utnytte og operasjonalisere framvoksende teknologier, spesielt kunstig intelligens, for å forbedre militær evne. Kinesiske aktører søker å forbedre evnen til å samle, overføre, dekryptere og prosessere data, og utvikle mer avanserte metoder for psykologisk krigføring og påvirkningsoperasjoner. □

Ambisjonen om informasjonsdominans

«Informasjonsdominans» er et nøkkelkonsept i Kinas militære modernisering. PLA skal rustes for å vinne framtidige informasjonsdrevne kriger. Det innebærer å oppnå informasjonsdominans på tvers av tradisjonelle medier, det digitale rom og verdensrommet. Cyberspijasje og cyberkrigføring er sentrale faktorer. Kinesisk

■ Et teknologidrevet våpenkappløp

Russland og USA besitter brorparten av verdens kjernevåpen. Det er kun én avtale igjen som regulerer USAs og Russlands kjernevåpen: Nye START. Denne avtalen regulerer de strategiske kjernevåpnene, og ble forlenget med fem år i 2021. Russland kan være villig til å inngå en ny avtale når Nye START utløper, men spenningen mellom USA og Russland etter invasjonen av Ukraina vil gjøre det utfordrende å komme til enighet. Avtalen som regulerte landbaserte mellomdistanse-kjernevåpen, INF-avtalen, ble avsluttet i 2019.

Stormaktene vil fortsette å utvikle og vektlegge forskjellige typer kapasiteter og systemer. Kina og Russland vil holde fast ved at amerikanske konvensjonelle kapasiteter påvirker deres kjernefysiske gjengjeldelsesevne, og vil koble framtidige kjernevåpen-diskusjoner til vestlige konvensjonelle, langtrekkende presisjonsvåpen, missilforsvar og våpen i det ytre rom.

USA vil at ikke-strategiske kjernevåpen skal inngå i et framtidig rammeverk for rustningskontroll. Russland har blitt mer avhengig av taktiske kjernevåpen for avskrekking etter store konvensjonelle tap i Ukraina, og vil ikke være interessert i å regulere denne våpentypen. Kina vil bli en stadig mer sentral aktør, men er i dag ikke en part i rustningskontrollarbeid. Det er lite sannsynlig at Kina vil gå med på regulering av egne kjernevåpen så lenge det kinesiske arsenalet er langt mindre enn Vestens og Russlands. Samarbeidsklimaet har heller aldri vært dårligere enn nå. Verden er i dag inne i et teknologisk våpenkappløp – ikke numerisk, men i form av nye våpensystemer.

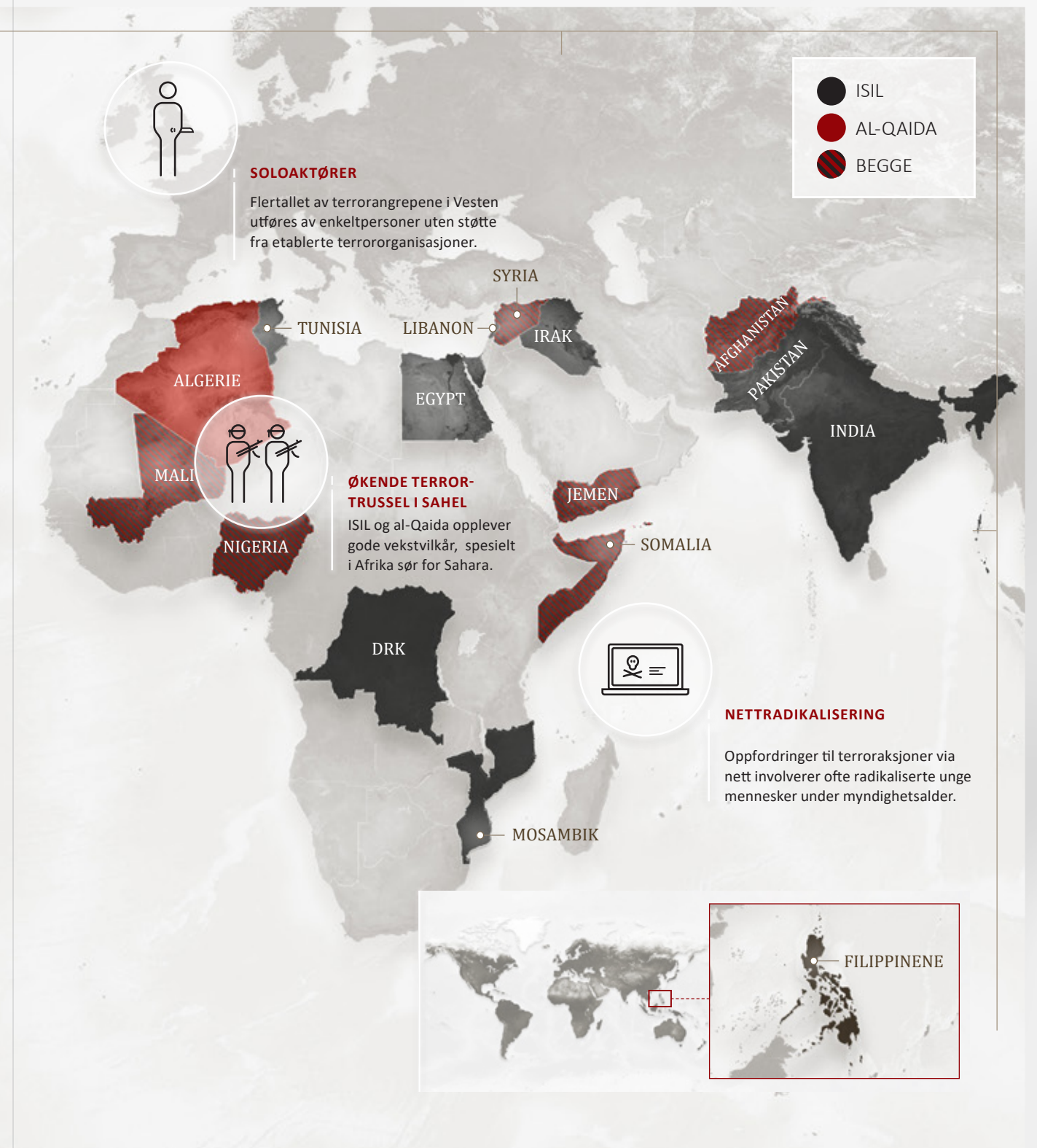
Bilde: Et Jars interkontinentalt ballistisk missil (ICBM) skytes opp fra kosmodromen i Plesetsk som del av Russlands øving av de strategiske styrkene, 26. oktober, 2022.

INTERNASJONAL TERRORISME

Enkle angrep utført av enkeltpersoner uten direkte tilknytning til etablerte ekstremistiske organisasjoner fortsetter å utgjøre den største terrortrusselen i Europa og Norge. Angrep fra sentralstyrte nettverk utgjør ikke lenger hovedtrusselen mot Vesten. Trusselen påvirkes hovedsakelig av lokale forhold i europeiske land. Radikalisering foregår i stor grad på nett, og mange involverte er unge.

De islamistiske terrororganisasjonene prioriterer lokal vekst og angrep i sine kjerneområder, og vil fortsette å styrke seg i områder med svak myndighetskontroll og lokale konflikter, særlig i Afrika, Midtøsten og Afghanistan.

Terrororganisasjonene er mindre viktige i Europa. Flertallet av terrorangrepene i Vesten utføres av enkeltpersoner uten støtte fra etablerte terrororganisasjoner. Individuer og løst sammensatte nettverk som sympatiserer med militant islamisme eller høyreekstremisme utgjør den primære terrortrusselen mot Norge og Europa. Stadig færre ekstremister i Europa har direkte tilknytning til etablerte ekstremistiske organisasjoner, og både høyreekstremer og militante islamister er svakt organisert.

Terrororganisasjonenes operasjonsrom i Europa er betydelig innskrenket det siste tiåret som følge av koordinert innsats mot terrorisme fra vestlige etterretnings- og sikkerhetstjenester. ISIL og al-Qaida har ikke lenger en reell organisatorisk tilstedeværelse i Europa. Gruppene fortsetter å oppfordre støttespillere til å gjennomføre angrep, men har svekket appell. Europeiske militante islamister fokuserer på en generell jihadistisk ideologi og på lokale forhold, som behandlingen av muslimer. Til tross for nedgang i gjennomførte terroranslag både fra ekstreme islamister og høyreekstremer i Europa de siste årene, avdekkes det stadig alvorlige saker om oppfordring til terror-

angrep, opplæring og konkret angrepsplanlegging. Sakene involverer ofte unge mennesker under myndighetsalder som har blitt radikalisert på nett.

Høyreekstremisme Enkeltaktører løst tilknyttet digitale nettverk utgjør størst trussel

Fraværet av etablerte organisasjoner begrenser høyreekstremisters evne til systematisk rekruttering og til å planlegge mer komplekse angrep. Forsøk på å etablere organisasjoner og sentralisere høyreekstremer miljøer på nett har feilet på grunn av interne splittelser og svak evne til organisering. Samtidig fortsetter høyreekstremer å inspirere hverandre gjennom manifeste og livestreams fra gjennomførte terrorangrep. Angrepet i Bratislava, Slovakia oktober 2022 var direkte inspirert av angrepet i Buffalo, USA i mai samme år. Dette var igjen inspirert av rekken av høyreekstremer angrep i 2019. Felles for angrepene er at de ble gjennomført av enkeltaktører løst tilknyttet digitale nettverk. ➔

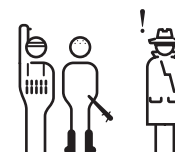
En person legger ned blomster utenfor supermarkedet i Buffalo, New York, der en høyreekstremist skjøt 13 mennesker, 15. mai 2022. Ti av ofrene mistet livet.

Maliske styrker kjemper mot islamistiske opprørere i Gao, 21. februar 2013.

Løse nettverk

Handlingsrom for terror i Europa er innskrenket som følge av kontraterrorarbeid

Høyreekstremer inspirerer hverandre gjennom manifestasjoner og livestreams

Økonomisk nedgang og økt arbeidsledighet kan føre til økt radikalisering og rekruttering

Innflytelsen til russiske høyreekstremer grupper er svekket blant vestlige høyreekstremer som følge av Ukraina-krigen. Flere høyreekstremer ser nå på Russland som ansvarlig for en destruktiv konflikt. I tillegg vanskeliggjør sanksjonsregimet mot Russland fysisk interaksjon mellom russiske og vestlige høyreekstremer.

Økonomisk nedgang og en eventuell økning i arbeidsledighet kan gi rom for økt radikalisering og rekruttering til høyreekstremer bevegelser. Med økt arbeidsledighet kan også negative holdninger til innvandring igjen bli en sentral driver for høyreekstremisme.

opererer i krigen er i liten grad pådrivere for ideologisk indoktrinering, og ingen av dem har terrorangrep utenfor Ukraina som del av strategien. De få høyreekstremer fremmedkrigerne som har reist fra Vest-Europa kan likevel utgjøre en økt trussel ved en eventuell retur, ved å ha skaffet seg nettverk, erfaring og kompetanse som kan brukes i framtidig angrepsplanlegging. Voldseksponering og psykologisk traume kan også føre til lavere voldsterskel.

Ekstrem islamisme Lokal vekst gir global kapasitet

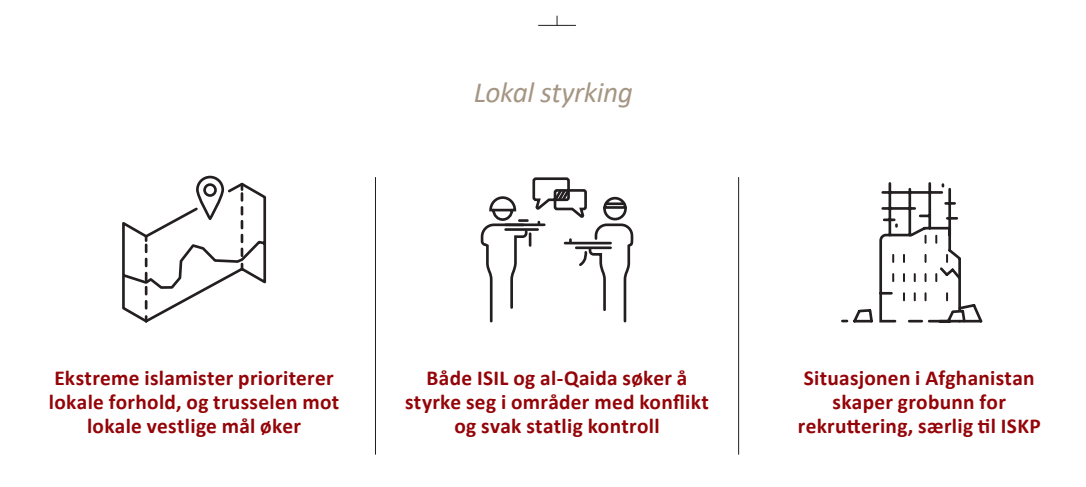
Både ISIL og al-Qaida prioriterer å styrke og etablere filialer i områder med konflikt og svak myndighetskontroll. Organisasjonene benytter seg av sine globale nettverk for å overføre kapasitet mellom filialene. Vekstvilkårene er spesielt gode i Afrika sør for Sahara, hvor både ISIL og al-Qaida forventes å styrke seg og ekspandere ytterligere. Filialene allierer seg med lokale grupper for å vinne terreng og framstå som

Ukraina-krigen Lav fremmedkrigeraktivitet

Det er lite sannsynlig at fremmedkrigeropphold i Ukraina vil bidra til radikalisering, gitt at krigen mangler en tydelig ideologisk dimensjon, både for høyreekstremister og militante islamister. Gruppene som

Taliban feirer ettårsdagen for NATO-lands uttrekk fra Afghanistan, 31. august 2022.

ideologiske samlingspunkt og sikkerhetstilbydere. ISIL styrker seg også i Afghanistan, hvor organisasjonens handlingsrom har økt betraktelig etter at Taliban tok makten. For første gang siden ISIL mistet kalifatet i 2019 har organisasjonen oppfordret muslimer i hele verden til å forflytte seg til ISIL-kontrollert territorium, og løftet fram filialene i Afghanistan og Nigeria. I første omgang er det sannsynlig at disse filialene tiltrekker seg regionale fremmedkrigere fra naboland og at oppfordringen har begrenset appell i Vesten.

ISIL og al-Qaida utgjør en økende trussel mot lokale vestlige mål i gruppenes kjerneområder, men prioriterer ikke angrep i Vesten. Unntaket er ISIL i Afghanistan, som søker å ramme mål i Vesten for å undergrave Taliban som styresmakt og isolere dem på den internasjonale arenaen. Samtidig bidrar lokal vekst til kapasitetsøkning både for ISIL og al-Qaida. Dette vil gjøre dem bedre rustet til å lykkes med terrorangrep i Vesten dersom dette skulle prioriteres. Trusselen kan dermed øke raskt.

Afghanistan ISKP utgjør fortsatt en trussel

Taliban har etablert et autoritært styresett i Afghanistan, og den konservative fløyen har størst gjennomslagskraft. Myndighetene dekker ikke befolkningens grunnleggende humanitære behov.

Situasjonen i landet skaper grobunn for terrorrekruttering, særlig til ISILs filial i Afghanistan ISKP. Taliban forsøker å bekjempe ISKP, men gruppen utgjør fortsatt en trussel både i Afghanistan, i regionen og mot Vesten. Al-Qaidas Afghanistan-filial AQIS er derimot inaktiv, sannsynligvis fordi al-Qaidas kjerneorganisasjon prioriterer stabiliteten til Taliban-regimet over egen aktivitet i landet. □

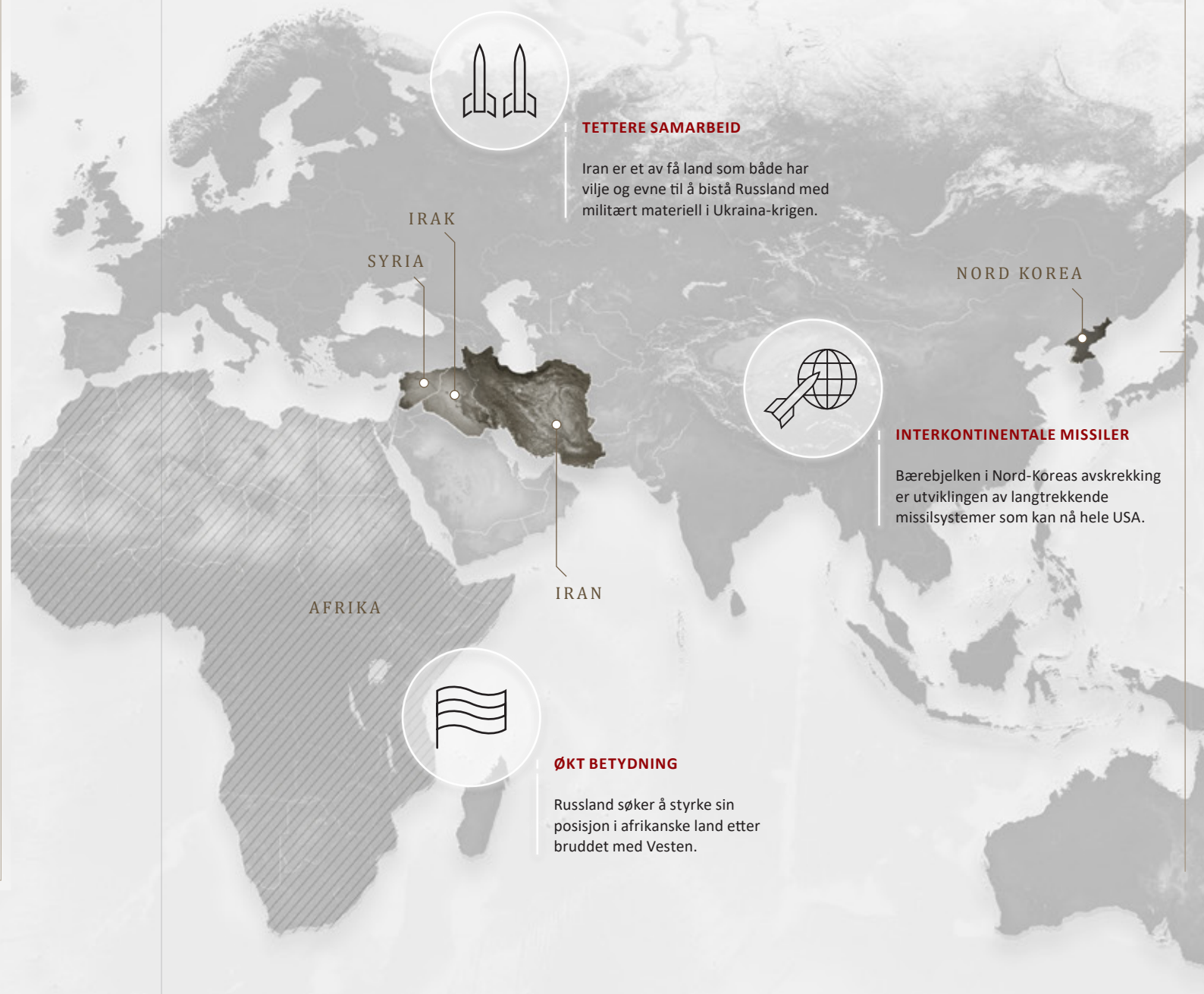
KONFLIKTOMRÅDER

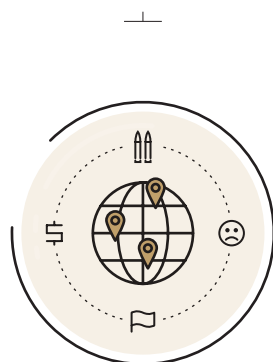
I 2022 har avspenningsprosesser i Midtøsten lagt til rette for tillitsbyggende tiltak mellom regionale rivaler som Iran og Saudi-Arabia, men det gjenstår stridsspørsmål som hindrer full normalisering mellom statene i 2023.

Dersom forhandlingene om en retur til atomavtalen med Iran kolliderer, risikerer regionen tilbakefall til rivalisering og våpenkappløp. En eskalering av konflikten i Jemen, hvor Iran og gulfstatene står på hver sin side, kan også innvirke på avspenningsprosessen. I tillegg fører Ukraina-krigen til høye mat- og energipriser i hele regionen. Dette gir et vedvarende potensial for oppblomstring av protestbølger i 2023. Også dette kan hindre avspenning, ettersom rivaler gjerne får skylden for interne problemer.

// FOKUS_2023
Etterretningstjenesten
KONFLIKTOMRÅDER

2614321163

Syria
Fortsatt fastlåst konflikt

Ukraina-krigen har stilt Syria-konfliktene i skyggen. Redusert stormaktsdiplomati har ødelagt utsiktene til større endringer. Forholdet mellom Russland, Tyrkia, Iran og USA er fortsatt dimensjonerende for utviklingen i landet. Russland prioriterer fortsatt Syria-engasjementet, og har opprettholdt militær tilstedeværelse etter invasjonen av Ukraina.

En eventuell russisk nedskalering i Syria vil virke destabiliserende, og skyve kostnadene ved å støtte president al-Assad over på Iran. Autonomien til de kurdiskdominerte områdene i nordøst-Syria er tett bundet til amerikansk militær tilstedeværelse. Ved et eventuelt uttrekk vil både Damaskus og Ankara søke å øke kontrollen i området. Vedvarende ustabilitet skaper handlingsrom for ISIL i sentral-, øst- og sør-Syria. Gruppen fortsetter å undergrave myndighetene gjennom mindre angrep, og kan i korte perioder gjennomføre større operasjoner for å ramme strategiske mål, som fengsler med ISIL-innsatte.

Irak
Ny regjering, men landets underliggende problemer består

Irak er økonomisk og sikkerhetspolitisk avhengig av både USA og Iran, og sikkerhetssituasjonen i Irak påvirkes direkte av forholdet mellom de to. Dersom atomforhandlingene kolliderer, vil Irak igjen bli brukt av Iran som arena for å legge militært press på vestlige mål. Avhengighetsforholdet til Iran forsterkes av at Iran-nære militser har en sterk posisjon i Iraks statsapparat og stor innflytelse i den nye regjeringen. Militserne vil opprettholde presset mot vestlig militær tilstedeværelse.

Den største trusselen mot Iraks statsstabilitet er konflikt innad i den sjiaarabiske eliten. En svært langdryg og bitter politisk kamp om regjeringsdannelse etter siste parlamentsvalg har delvis ødelagt den tradisjonelle maktfordelingsmekanismen. Politisk rivalisering og bred folkelig misnøye med et svakt offentlig tjenestetilbud vil føre til ny uro. En destabilisering av landet vil gi ISIL handlingsrom. Gruppen utgjør fortsatt en sikkerhetstrussel i flere deler av landet, spesielt i provinsene Ninewah, Salah ad-Din og Diyala. →

Demonstrasjon til støtte for det sjiamuslimske Koordinasjonsrammeverket i Bagdad, 13. august 2022.

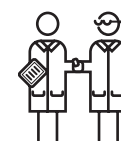
Bilde: Sentrifuger ved Irans anrikingsanlegg i Natanz.

Irans kjernevåpen- og missilprogrammer

Iran har teknologi og kompetanse til å lage kjernevåpen dersom regimet beslutter å gjøre det. To faktorer er avgjørende for å lykkes: evnen til å produsere spaltbart materiale og evnen til å lage et kjernefysisk stridshode. Med dagens anrikingskapasitet kan Iran produsere nok uran av våpenkvalitet i løpet av få uker. I fravær av en atomavtale fortsetter Irans kapasitet og beholdning av anriket materiale å vokse. Ved en eventuell retur til avtaleforpliktelsene, vil Iran måtte redusere anrikingskapasiteten med omtrent 80 prosent ved å demontere nye, avanserte sentrifuger som har blitt satt opp siden 2019. Tiden Iran trenger for å anrike nok uran til et kjernevåpen vil uansett være kortere enn under den opprinnelige atomavtalen, som var omtrent ett år.

Arbeidet med å lage det kjernefysiske stridshodet og integrere det på et ballistisk missil vil ta betydelig lengre tid enn å anrike nok spaltbart materiale. Dette steget er derfor avgjørende for når Iran kan framstille et kjernevåpen. Missilprogrammet fortsetter uavhengig av atomforhandlingene. Iran har en rekke missiler egnet for levering av kjernefysiske stridshoder som kan nå hele Midtøsten og store deler av Europa. Forbedret presisjon og kortere klartid prioriteres, men Iran gjør også framskritt med bæreraketter bygget med samme teknologi som langtrekkende ballistiske missiler. Utvikling av et interkontinentalt ballistisk missil krever en rekke testoppskytinger, men mye av testaktiviteten kan skje under dekke av Irans sivile romprogram.

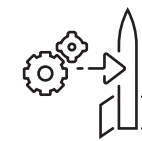
Militærteknologi via ekstern kunnskap

Akademisk samarbeid gir gode muligheter for kunnskapsoverføring

Forskningsmiljøer i Norge blir forsøkt utnyttet

Opplæring på instrumenter og produksjonsutstyr har stor overføringsverdi

Iran

Styrker forholdet til Russland, må håndtere sosial uro

For Teheran har Ukraina-krigen åpnet en unik mulighet for å styrke forholdet til Moskva. Iran er et av få land som både har vilje og evne til å bistå Russland med militært materiell. Landet kan tilby både angrepsdroner og missiler, kapasiteter Russland har stort behov for. Iran har en betydelig produksjonskapasitet, og våpensalget til Russland vil fortsette i 2023.

Protestene som startet høsten 2022 er de største på flere år. Så langt har de vært uorganiserte og uten tydelig ledelse. Myndighetene har et omfattende sikkerhetsapparat som slår hardt ned på sosial uro. Den økonomiske situasjonen i Iran forblir alvorlig, med betydelig risiko for nye protestbølger. Likevel er det fortsatt lite som tyder på at statsstabiliteten er truet, eller at iranske myndigheter blir tvunget til å gjennomføre omfattende systemendringer.

Nord-Korea

Missilutvikling fortsetter, og beholdningen av spaltbart materiale øker

Nord-Korea har skutt opp et stort antall missiler i 2022. Flertallet har vært korttrekkende ballistiske missiler, men for første gang siden 2017 har det også vært tester av langtrekkende systemer, deriblant et nytt interkontinentalt missil. Dette systemet vil kunne nå hele USA med flere eller tyngre stridshoder, og vil utgjøre bærebjelken i Nord-Koreas avskrekking mot USA. For de korttrekkende ballistiske missilene prioriterer Nord-Korea manøvrerbarhet og presisjon. Hensiktene er å redusere sårbarheten for missilforsvar og øke evnen til å ramme militære punktmål i Sør-Korea. Testing av og operativ øving med ballistiske missiler vil sannsynligvis fortsette i 2023.

Nord-Korea besitter sannsynligvis noen få kjernefysiske stridshoder tilpasset kort- og mellomdistansemissiler. I tillegg øker beholdningen av uran og plutonium for kjernevåpenproduksjon. Nordkoreansk →

Nord-Koreas leder Kim Jong-un og hans datter ved et interkontinentalt ballistisk missil i Pyongyang, 19. november 2022.

utviklingsaktivitet kan rettes både mot stridsoder til systemer som kan nå det amerikanske fastlandet og mindre kjernefysiske stridsoder til taktiske våpensystemer for regional gjengjeldingsevne og avskrekking. Det er mulig Nord-Korea må gjennomføre nye kjernefysiske prøvesprengninger før de kan fase inn nye typer stridsoder. Tidspunktet for en eventuell test vil tilpasses sikkerhetssituasjonen og brukes som strategisk kommunikasjon.

Alliansepolitikk

Russland styrker samarbeid

Bruddet med Vesten har økt betydningen av Afrika for Russland. Moskva har styrket forholdet til afrikanske land, blant annet Mali og Sudan, over flere år. Målet er å utfordre vestlig innflytelse, svekke effekten av vestlige sanksjoner og legge til rette for russisk næringsliv.

Russland bruker en kombinasjon av offisielle og private initiativ for å styrke sin posisjon i afrikanske land. Virkemidlene er tidvis av fordekt karakter, som påvirkningsoperasjoner og utplassering av styrker fra Wagner-gruppen. Innretningen gir Russland en viss fornektbarhet og reduserer politisk risiko. □

VIL DU JOBBE I ETTERRETNINGSTJENESTEN?

Vi jobber dag og natt for å holde Norge trygt,
og trenger eksperter innenfor et bredt
spekter av fagfelt.

*Les mer på
etj.no/jobb*

DIGITAL VERSJON:
ETJ.NO/FOKUS

VITEN OM VERDEN
FOR VERN AV NORGE